



Charlotte Corday : drama in 5 bedrijven

<https://hdl.handle.net/1874/367460>

BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT

1929

Verzameling tooneelstukken

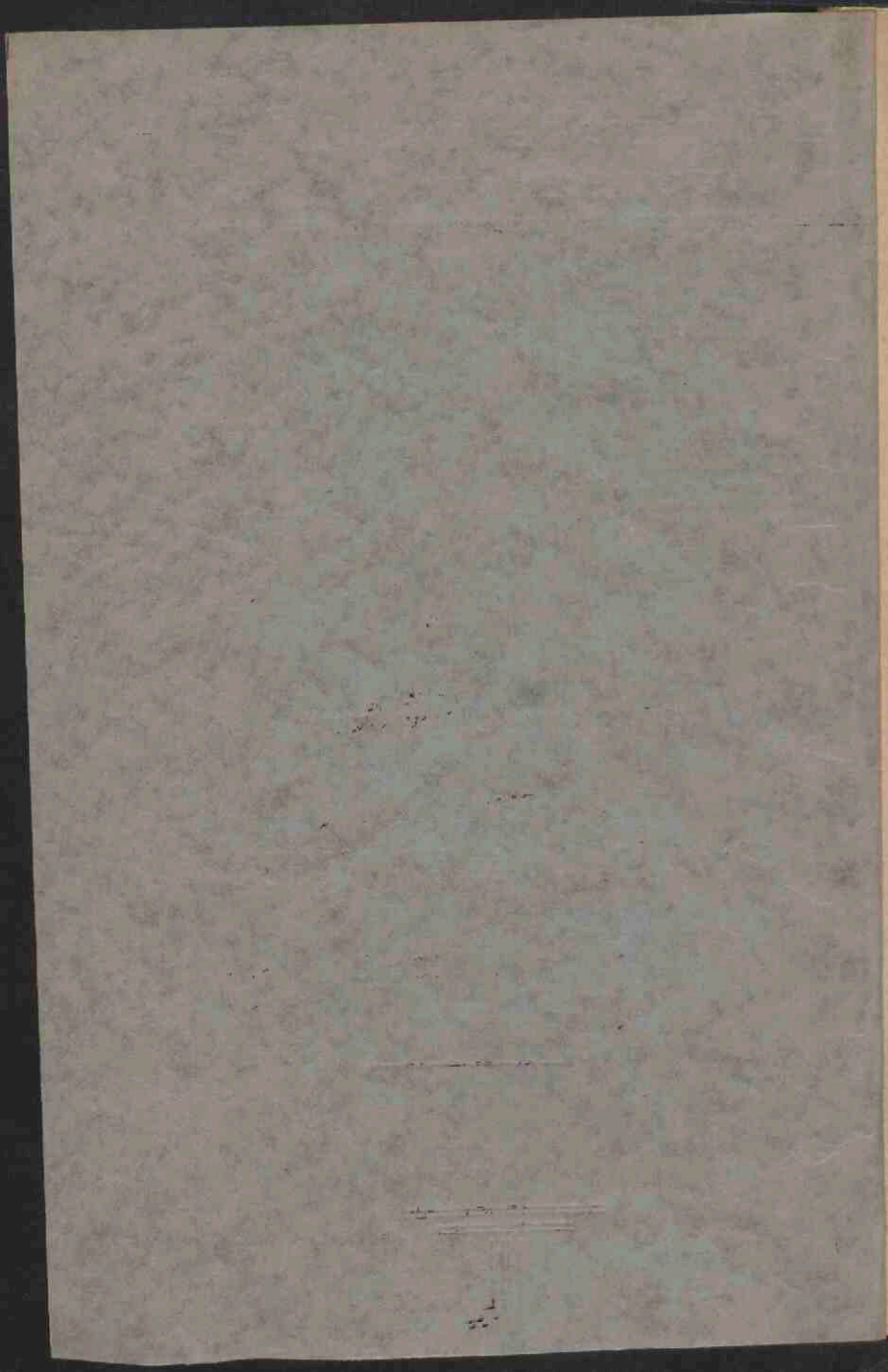
uit de

nalatenschap van

Prof. Dr. J. te WINKEL

No. 274





*In J. L. Michel
N^o 143 c*

Prijs 50 Cents.



CHARLOTTE CORDAY

DOOR

H. TH. BOELEN.

Bij de uitgevers dezès is mede verschenen :

EDW. ROOZE,
JONG GEHUWD.

Ingen. f 3.—, geb. f 3.65.

ENGELSCHÉ SCHETSÉN,

STARVATION, WOMEN RIGHTS, HUWBARE DOCHTERS,
ROBBERY SWINDLER & C^o., EMILY.

Ingenaaid f 3.—

NB.

Deze twee werken zijn de eenige uitgegevenen van den talentvollen schrijver, die ons op zoo jeugdigen leeftijd ontviel.

BLOEMLEZING UIT DEN AMSTERDAMSCHEN
STUDENTEN-ALMANAK 1832—1881.

Ingen. f 3.60, geb. f 4.30.

Prof. J. VERDAM; THEOPHILUS, f 1.90.

ALBUM ACADEMICUM VAN AMSTERDAM.

Ingen. f 4.50, geb. f 5.50.

4 Sept^{br} 1882

Randen Schryver 277
H. Th. Boelen

CHARLOTTE CORDAY,


DRAMA IN VIJF BEDRIJVEN

DOOR

H. Th. BOELEN.

Voor het Nederlandsch tooneel vrij bewerkt naar het
Fransch van PONSARD.

*Het oorspronkelijke drama is den 22 Maart 1850 voor het
eerst in het Théâtre Français te Parijs gegeven.*


BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

AMSTERDAM,

DE ERVEN H. VAN MUNSTER & ZONN.

1882.

PERSONEN.

MARAT.
DANTON.
BARBAROUX.
ROBESPIERRE.
LOUVET.
PETION.
BUZOT.
EEN OUDE HEER.
EEN MESSENMAKER.
EEN CIPIER.
EEN CONCIERGE.
EERSTE BURGER.
TWEEDE "
DERDE "
VIERDE "
CHARLOTTE CORDAY.
MEVROUW DE BRETTEVILLE.
ALBERTINE MARAT.
EEN JONGE VROUW.
EEN OUDE DAME.
EEN ANDERE OUDE DAME.
MARTHA, dienstmaagd van Mevr. de Bretteville.
EEN KLEIN MEISJE.

Heeren en Dames, Landlieden, Girondijnen, Generaal WIMPFEN, LAURENT
Bosse de knecht van Marat, Officieren, Burgers, Burgeressen, Vrouwen
uit het volk, Kinderen, Drukkersgezellen, Drukkers, Krantenom-
brengers, Gendarmes.

EERSTE BEDRIJF.

Een landschap bij Caen. Een weiland aan den weg.

I.

CHARLOTTE CORDAY, *met een boek in de hand. Maaiers en hooisters.*

CHARLOTTE CORDAY, *tot een maaiër.*

Wat staan zij overrijk de velden en de vruchten!
Wij krijgen heel wat hooi, en als de najaarsluchten
Ons regen brengen, geeft de boomgaard ook nog goed.
'k Denk, cider krijgen wij dit jaar in overvloed.
— Tot morgen nu —

(Tot de andere maaiërs.)

Genoeg! gij zult wel moede wezen.
Vaartwel, en is de zon op nieuw ter kim verzezen,
Dan gaan wij voort. — Gegroet gij vrouwen, al te gaar!
Zoodra de morgen rijst, zie ik u weêr, niet waar?

II.

CHARLOTTE *alleen.*

Wat heerlijke avond! Neen, nooit zag 'k de zon zóó dalen!
Het liefelijkst azuur versmelt in purpren stralen!
't Was heet van daag, maar nu, hoe frisch is de natuur,
Hoe zielverheffend kalm dit rustig avonduur!
Men ziet, men voelt, men ruikt, men ademt zaligheden;

De Zéfir fluistert ons in 't oor haar lied van vrede.
 Bij zulk een avondstond wordt alles poézie,
 De hymnes smelten saam in zoete harmonie
 O droomen vol genot . . . de geest reist met de zonne
 Ver naar het hemelsche, van al dat schoon de bronne
 Ach, wanneer toch, wanneer wordt alles in mij klaar?
 Is al wat vaak me ontstelt ôf zinsbedrog ôf waar?
 Moet ik, wie meldt het mij, het heerlijk leven spillen
 In zoete ledigheid? Mag ik den dorst niet stillen
 Die 't binnenst mij verschroeit, den dorst naar eedle daân?
 Is wat mijn hart mij zegt, dan niets als ijdele waan?

(Zij zet zich op een heuveltje en beziet haar boek.)

En gij, mijn medgezel, gij dichter naar mijn harte:
 Jean Jacques, ja gij, niet waar, gij kendet ook die smarte,
 Dien diepen weemoed, toch zoo heerlijk, smeltend zoet,
 Die, waar natuur ons treft, de tranen vloeien doet?
 Gij meester, gij alleen begreep Gods meesterstukken,
 Gij zaagt in vrijheid rond, wist vrij u uit te drukken.
 Alleen de vrije mensch begrijpt Gods majesteit!
 Oneindig is het veld der onafhankelijkheid.
 Slechts wie de dienstbaarheid verfoeit kan eenzaam leven
 En aan zijn kalm bestaan een hoogre wijding geven.

III.

CHARLOTTE, BARBAROUX, LOUVET, PÉTION, BUZOT, *(de heeren komen
 ter rechter zijde op.)*

LOUVET.

Wij liepen reeds zoo lang. In deez' nabijheid is 't,
 Of wel wij hebben ons in 't rechte pad vergist.

BARBAROUX.

Die jonge dame ginds zal ik het maar eens vragen.

(Tot Charlotte.)

Mevrouw, is dat de weg naar Caen, dáár langs die hagen?

CHARLOTTE *opstaande.*

Dat 's de gemeenteweg, maar 't is de kortste niet;
 Een pad gaat door het veld dat gij ginds voor u ziet.
 Eerst houdt gij de chaussée, mij dunkt tot bij die boeren;
 Daar vindt ge 't voetpad links, dat u naar Caen zal voeren.

LOUVET *tot de Girondijnen.*

Wat zegt gij van den gids!... 'k Wil wedden, Pétion,
 Hij eindigt niet zoo ras 't gesprek dat hij begon.

BARBAROUX.

Mevrouw! 'k zou nog zoo gaarne 't een en ander weten.
 In Normandije mag men ons wel vreemden heeten.
 Wij zijn reeds lang op weg en de avondstond genaakt.
 Toch heeft men ons gezegd, misschien ons wijs gemaakt,
 Dat vóór zonsondergang wij Caen bereiken zouën.

CHARLOTTE.

Dat zal wel gaan. Gij ziet al spoedig de gebouwen,
 Zijt gij maar eerst die laan van linden ginds voorbij.

BARBAROUX.

Heb hartlijk dank, mevrouw!

(Tot de heeren.)

Wat zoete melodij,

Nu 't ons, nadat zooveel het oorvlies deed verscheuren,
 Door 't woeste straatrumoer, weér eindlijk mag gebeuren,
 Dat men een lief geluid van dameslippen hoort.
 Dat wekt den bannling op.

CHARLOTTE.

Vóór gij vertrekt, een woord,
 Als 't wezen mag. Zijt gij dan werkelijk bannelingen?
 Men ziet er hier zoo veel. Nu, binnen deze kringen
 Zijn zij nog veilig. Geen is hier nog aangeklaagd,
 Weest dus niet ongerust. Zijt ge uit Parijs verjaagd?

BARBAROUX.

Zoo is 't mevrouw.

CHARLOTTE.

Men zegt, maar de een spreekt de ander tegen,
 Dat daar weêr de oproerleus gehoord wordt allerwegen.
 Is 't waar?

BARBAROUX.

't Was gister zoo, maar nu weêr stil.

CHARLOTTE.

Zeg meer,

Want och, wij weten niets.

BARBAROUX.

Marat is opperheer!

CHARLOTTE.

o Goón!

BARBAROUX.

Hij overwon . . . de Girondijnen vluchten.

CHARLOTTE.

Wat onvoorziene ramp!

BARBAROUX.

Het ergste is nu te duchten
 Voor 't arme vaderland. Maar 't wordt reeds laat.

CHARLOTTE.

Geen vrees,

De stad is zoo nabij! Als een den weg u wees ...

Ja, 'k geef u iemand meê. Ei, wilt nog wat vertoeven.

Wij hooren hier haast niets in onze stille hoeven.

't Verhaal dat gij mij deedt, ontroert mij... Zeg wat meer.

Ik bid er om.

BARBAROUX.

Mevrouw, 'k ben tot uw dienst. Maar eer

Ik 't drama u verklaar wat in Parijs vertoond is,

Moet eerst....

CHARLOTTE.

Ik las reeds veel.

BARBAROUX.

Gij weet, hoe men gehoond is,

Omdat men 't moorden schuwt, den volksbeul diep veracht?

CHARLOTTE.

Ja. Toch had ik den val van dien Marat verwacht.

BARBAROUX.

Neen, van dat oogenblik was de commune een vijand.

CHARLOTTE.

Maar de conventie dan, die schonk u immers bijstand?

BARBAROUX.

Een schoone hulp voorwaar, die mannen zonder moed!

Zij stemmen frank en vrij... als niets hen vreezen doet!

Men rekende op hun hulp, mocht hun belofte winnen....

Aan waapnen faalde 't niet... wel aan de kracht van binnen,

Zoodat bij d' eersten stoot de vijand 't veld behield.
 Waar vindt men geestkracht ooit, waar geestdrift niet bezielt!
 Juist zij verrieden ons, die onze vrienden heeten,
 Ministers, maires, die de stem van hun geweten
 Versmooren in hunne angst. Verlaten van elkeen,
 Door geen gezag beschermd, ten prooi van 't woest gemeen,
 Door bondgenooten zelfs gelasterd of bedrogen,
 Heeft ieder onzer slechts een wissen val voor oogen.
 In 't kort, de dag breekt aan, Marat verheft zijn stem,
 En zie... 't geheele volk omstuwt, bewierookt hem.
 't Gebulder van 't kanon, 't gebengel van de klokken,
 't Geroffel van de trom maakt heel Parijs verschrokken.
 De alarmkreet gilt: »Ter dood het twee-en-twintigtal!»
 't Gepeupel groeit steeds aan, eischt dreigend onzen val.
 Zóó kan geen redenaar zich zelfs verstaanbaar uiten.
 Daar binnen is 't gebrul nog woester dan daar buiten.
 't Kanon wordt aangebracht en spreekt zijn eigen taal
 Waarvoor een ieder zwijgt. In 's lands vergaderzaal
 Is dát het argument dier brave vaderlanders.
 Zóó overtuigt en zóó verwint men tegenstanders!
 Veroordeeld door Marat is 't twee-en-twintigtal
 Ook door het volk veracht, en 't eischt hun aller val.

CHARLOTTE.

Men leverde hen uit?!

BARBAROUX.

Men heeft het toegelaten.

CHARLOTTE.

Zij waren lafaards dus, de mannen die daar zaten
 Om onze rechten te verdedigen?

BARBAROUX.

O, neen!

Maar tegen de overmacht was hunne macht te klein.
Ze trachtten tweemaal zelfs te breken door de menigt,
Doch daartoe was het volk maar al te vast vereenigd.
Wie niet Marat aanbidt wordt door dat volk gehoond,
Tot eindelijk elk van ons zich moedeloos vertoont.

CHARLOTTE.

De twee-en-twintig dan, gaf men ze 't volk in handen?

BARBAROUX.

Helaas, mevrouw!

CHARLOTTE.

Verraad! Lafhartige offeranden

Aan volkswaan en geweld! Armzalige Senaat,
Die met de misdaad en het oproer heulen gaat!
Hoe kon men 't voorstel zelfs aldaar ter tafel brengen?
Zweeg ieder stil? Kon dan een elk dien smaad gehengen?
Wierp geen zich op en sprak: »O burgers hoort naar mij,
Er is één middel slechts, . . . dat enkle maakt u vrij!
In Rome woedde ook eens het slagzwaard der barbaren,
De Galliër verscheen tot schrik der burgerscharen.
Doch de Senators deinsden niet; het hart tot God
Gewend, verbeidden zij vol moed hun stervenslot.
De Galliër drong door, de hoop op buit voor ooggen.
Wat vond hij? Grijsaards slechts. O zwijgend, onbewogen,
Was de edele Senaat op 't Forum daar bijeen.
't Was of de Olympus zelf voor den barbaar verscheen!
Op zetels van ivoor, gedoken in de kleedren
Van 't achtbaar ambt, dorst geen dien eedien groep verneedren,

Die daar, als gold het toen een overwinningsfeest,
 Het doodsuur wachtten, voor het sterven onbevreesd.
 — Gij Senatoren, kunt op nieuw dat voorbeeld geven,
 Wie waarlijk vrij wil zijn, stelt vrijheid boven 't leven!"

LOUVET, *rechts van Charlotte.*

O ja, mevrouw, gewis, één sprak alzo.

CHARLOTTE.

Wie dan?

LOUVET.

't Was Barbaroux.

CHARLOTTE.

Voorwaar? O, ik vereer dien man!

BARBAROUX.

Maar wie toch, wie zijt gij? Uw taal klinkt in mijne ooren,
 Alsof we in 't oude Rome een jonge vrouwe hooren,
 Een maagd vol vrijheidszin, een tolk der republiek!
 Och, hoe betooverend! Uw stem klinkt als muziek
 In dit zoo lieflijk oord. 't Is of de vroegre tijden,
 Die der poëten, weer den sterveling verblijden.
 Ik vraag mijzelven af: wellicht zijt ge een godin
 Die de aard bezoeken komt uit loutre menschenmin.
 Heeft ook de vrijheid zelf, de godheid die wij eeren,
 Om onze zwakke kracht in 't strijden te vermeëren
 't Gelaat gekozen van een sterfelijke maagd,
 Die onze sympathie, ons aller hulde vraagt?

CHARLOTTE.

Ik een Godin! hoe dwaas! Een arme dorpelinge!
 Neen, 't godenkleed is niet voor mij. In lager kringe
 Behoor ik; daal vrij af, de Olympus voegt mij niet.
 Maar 'k heb uw spot verdiend. Gij, die voor 't eerst mij ziet,

Wat moet gij denken van een maagd zoo opgewonden
 Alsof de muiters reeds al dreigende om haar stonden?
 't Is kinderspel voor u, och, wat zou 't anders zijn?
 Maar toch. . 'k haat den tiran, 'k vereer den Girondijn.
 Wij meenden, mannen, gij zoudt Frankrijks redders wezen!
 Gij zoudt dat schoone land van gruwelen genezen.
 In deez zoo droeven tijd juichte elk uw streven toe.
 Gij, groote Vergniaud, gij eedle Barbaroux,
 Hooghartige Louvet! Ja, Girondijnsche strijders,
 Heel Frankrijk zag in u zijn edelste bevrijders.
 Maar spreek, wat was het lot dier groote mannen toch?

BARBAROUX.

Vergniaud en anderen zijn in de hoofdstad nog,
 Om daar te toonen, dat geen angst hen doet ontvluchten,
 Daar zij voor 't gansche volk proces noch vonnis duchten,
 Al mocht het dan ook zijn dat men ze nedervelt.
 Ook onder 's beulen hand toont zich de ware held.
 Maar andren reizen rond of elders ook de stemmen
 Van 't woest gepeupel 't hart der burgerij omklemmen;
 Of op het land het volk niet verontwaardigd wordt
 Bij 't zien, hoe in Parijs men ieders recht verkort;
 Of men lafhartig daar die snoode dwinglandije
 Verdraagt of wel zich gaarn van 't slavenjuk bevrije;
 Of 't woord tot waarheid wordt: Parijs is heel de staat,
 Dan wel, of men aldaar langs eigen wegen gaat,
 Niet duldend, dat dit heir Parijsche dwingelanden,
 Daar buiten, Frankrijk ook doet zuchten in hun banden.
 Dit onderzoeken zij, mevrouw. Ook zijn er bij
 Die als misdadigers voortijlen, zoo als wij,
 In de onbekende streek gelukkig nog te vinden:
 Een vriendelijk gelaat bij eedle, warme vrienden!

CHARLOTTE.

O neen, niet gij, veeleer gelukkig is de man
 Die 's bannlings treurig lot daardoor verzachten kan!
 O zeg de waarheid, ja, mij dunkt het moet zoo wezen...
 Gij zelf zijt Girondijn, 'k heb 't in uw blik gelezen.

BARBAROUX.

Gij komt ons voor, mevrouw! O ja, 't is werkelijk zoo.
 Ik stel Pétion u voor, en hier Louvet, Buzot,
 Mijn naam is Barbaroux.

CHARLOTTE.

O viertal dappre riddren!
 Louvet, die Robespierre in den senaat deed siddren;
 Pétion, wien heel Parijs als Koning heeft bemind;
 Buzot, mevrouw Rolands zoo hoog geroemde vrind!
 En dan gij, Barbaroux, Marseilles held, mijn beden,
 Zij waren steeds voor u. Gezegend zij het heden,
 Nu 'k u aanschouwen mag. Thans is mijn wensch verhoord.

(Zich tot de Girondijnen richtend.)

Gegroet gij, die den strijd gevoerd hebt met uw woord!
 Gij, die de vrijheid mint en voor haar durfde lijden,
 'k Wil zelf tot gids u zijn. Wat kan mij meer verblijden
 Dan u van dienst te zijn, u dienaars van den staat.
 Ziedaar mijn taak, die 'k niet aan andren overlaat!
 Ach, waarom kunt ge niet bij mij aan huis logeeren,
 Maar, zelve lang reeds wees, woon 'k bij mijn moei, mijnheeren,
 Ook zij woont eenzaam slechts en needrig in haar kluis;
 Toch vind ik wel voor u, naar 'k hoop, een ander huis.

BARBAROUX.

Neen, zijn wij eenmaal daar, dan moog de raad ons steunen.
 Wij zullen om 't logies ons niet zoo zeer bekreunen.

Als Caen, zoo als ge meent, nog onverbasterd is,
 Dan sluit het, hoort het ons, zich bij ons aan. Gewis
 Krijgt dan dit stedeken heel Frankrijk op zijn zijde,
 Dat heel het vaderland van 't woest Parijs bevrijde!

CHARLOTTE.

Het is mijn vuurge wensch, o burgers, dat te zien!
 Hoe gaarne zal ik dan de stad mijn hulde biën!
 Ik ben haar burgeres. Roemruchtste mijner vaderen,
 Corneille, ik hoor uw taal ten spijt van die verraderen:
 »Ja, wijl ik om mij heen den steun zie, dien ik ken,
 Is Rome in Rome niet, maar enkel waar ik ben!»
 Gaan wij!

BARBAROUX.

Gewis, mevrouw, gij zijt van zijn geslachte,
 In u herleeft Corneille in zenuw en gedachte!



T W E E D E B E D R I J F .

Ben oud heer, een oude dame, mevrouw de Bretteville, gezeten aan een tafel ter rechterzijde. Drie dames en een heer ter linkerzijde spelen kaart.

I.

MEVR. DE BRETTEVILLE tot Martha, die haar nadert.

Waar is mijn nicht?

MARTHA.

Mevrouw, zij is naar 't veld gegaan.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

En 't is zoo donker reeds; dat staat mij lang niet aan.

(Tot de oude dames).

'k Ben spoedig ongerust in deez zoo vreemde tijden.

En ze is zoo vaak alleen. Ze moest dat liever mijden.

OUDE DAME.

Ja, ja, het is maar zoo, men hoort van allen kant

Van booze dingen, niets als rooverij en brand.

Men neemt ons alles af. De geuzen worden vorsten,

Die naar het aadlijk bloed en dat der priesters dorsten.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Wat zegt ge! Heilge maagd!

OUDE DAME.

En wie gelooft in God
Gaaf, wijl Maraf het wil, maar daadlijk naar 't fchavot.

VERSCHEIDENE STEMMEN.

Wel, wel!

DAME *aan de fpeeltafel.*

Men fiddert reeds, waar men dien naam maar uitspreekt.

MEVR. DE BRETTEVILLE, *tot den ouden heer, die bij haar zit.*

En altijd die Maraf. Is hij waar oproer uitbreekt,
Er dan steeds bij?

OUDE HEER.

O ja, bij alles wat men doet.
Zijn woeftheid is zijn kracht.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

En baadt hij zich in bloed
Gelijk men zegt? Heeft hij twee roode wolvenooogen?
Heeft men des nachts gezien, dat vonken er uit vlogen?

OUDE HEER.

Neen, ik althans zag 't nooit, maar ook men ziet hem niet;
Het is genoeg als men in 't werk den meefter ziet.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Wat mensch! wat tijd! wat geest! Ja, ja, 't geen wij beleven
Is me een historie! God, wat moet dat alles geven?
Ze keeren alles om, niets blijft in 't oude zog!
'k Heb nog gezien... och ja, mijn man beleefde 't nog...
Ik heb het hof aanschouwd met heel den adel. Prachtig
Zag Antoinette er uit; de Vorst gezond en krachtig!

Het is mij nog of 'k hen *in gala* voor mij zie
 En hoe haar majesteit aan elk haar hulde biè.
 Ach, dat is afgedaan! Versailles heerlijkheden,
 Gij zijt, helaas! vernield met uw begeerlijkheden!

(Oogenblik van stilte; tot den ouden heer).

En gij waart kortelings nog in Parijs, niet waar?

EEN OUDE DAME.

Zeg, was dat niet affreux, was dat niet ijslijk naar?

(De spelers houden een oogenblik op om te luisteren).

OUDE HEER.

Men zal er ons Parijs, helaas! niet wedervinden.
 't Is niet de hoofdstad meer, wier weelde en glans verblinden
 Van al die fraaie kunst, die pracht en overloed;
 Waar, wat de wereld geeft zich in één kring ontmoet.
 De magazijnen dicht, geen weelde meer, geen zaken.
 Het is iets vreemds, hoort men een rijtuig thans genaken.
 Men vreesst zijn buurman; ach, 't is nergens recht af pluis.
 Uit vrees voor kerkerstraf blijft men het liefst te huis,
 En alles zwijgt. Men sluipt elkaâr voorbij als spoken,
 Soms naakt een dof rumoer of ziet men fakkels rooken;
 't Komt nader, 't woest gedruisch klinkt krachtiger in 't oor,
 En 't laag gepeupel vliegt half naakt de straten door.
 Dat is een oproer dan, en waar zij 't oor verscheuren
 Vliegt ieder snel naar huis en sluit er gauw zijn deuren.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Ach, wanneer zullen wij daarvan het einde zien?

OUDE HEER.

Het is niet uit, er moet nog heel wat meer geschiên.
 September komt terug met al zijn moordtafreelen.

Men hoort het stormgeloei reeds in de verte. Velen
 Die wat bezitten, zijn alreeds ter dood gedoemd,
 Want ieder loopt gevaar die zich gematigd noemt.
 Wie aangeklaagd wordt, weet zijn noodlot reeds te voren,
 Hem wacht de guillotine ook zonder hem te hooren;
 In 't kort, in 't gloeiend zand van Afrika's woestijn
 Is 't veiliger dan thans in ons Parijs te zijn.
 — Ontvlid uw vaderland, waar alles is te duchten.
 Ik ga naar Engeland en gij moet met mij vluchten.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Neen, op mijn jaren, vriend, verplaatst men zich niet licht.
 Het leven dat mij rest heeft niet zooveel gewicht.
 't Is anders met Charlotte en 't zou mij ruste geven,
 Indien zij ver van hier in veiligheid mocht leven.

OUDE HEER.

Dat kost u slechts één woord en 'k neem haar meê, mevrouw.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Ik stel 't haar daadlijk voor. Ach, hoe ik van haar hou'
 Gevoel ik thans eerst recht. Wat zal 't hier eenzaam wezen!

OUDE HEER.

'k Verlang haar weêr te zien. Nog heugt mij hoe voor dezen
 Haar kinderlijk gelaat reeds veel beloofde.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Nu,

Zij hield wel die belofte. O, vast behaagt zij u.

OUDE DAME.

Zij is zoo mooi, dat in de kerk de jonge lieden,
 Neen, zelfs de grijsaards haar, als zij verschijnt, bespieden.
 Niet slechts het zondagskleed, och, alles staat haar goed,
 Zij is een schoonheid, als men zelden maar ontmoet.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Gij zult het zien, dat zacht, dat ernstig, hemelsch wezen.
 Ik nam haar op als kind, — de hemel zij geprezen!
 Want sedert is 't als of 't geluk hier binnentrad.
 'k Wou voor geen geld dat ik dat kind niet bij mij had.
 Zij helpt mijn dienstmaagd trouw. Hoewel zoo jong van jaren,
 Brengt ze orde in mijn te huis, weet alles uit te sparen.
 Zij zorgt ook dat op 't land een elk zijn plichten doe.
 Voor alles vindt zij tijd, ik zelf begrijp niet hoe.
 Des avonds is zij hier de vreugde van mijn woning,
 Schenkt mij, door hartlijkheid, de streelendste belooning.

OUDE HEER.

Gelukkig hoorde 't kind nog weinig van ons leed,
 Daar men hier op het land toch niet het rechte weet.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

'k Betwijfel dat. Ik merk bij haar soms vreemde zaken,
 Wat menigmaal mij al heel bezorgd kan maken.
 Hoe kinderlijk naif haar lief gelaat nog zij,
 Maakt plotsling soms haar blik een groot effect op mij.
 Dan wordt zij ernstig, stil, dan zijn haar eedle trekken
 In staat om bij een elk de geestdrift op te wekken.
 Daar komt nog bij dat zij, heeft ze haar werk verricht,
 Steeds naar haar boeken grijpt. En de inhoud is niet licht!
 Neen, neen! Filosofie! En somtijds zegt zij dingen
 Waar niemand over spreekt in onze stille kringen,
 Maar die bewijzen, dat ze al vrij wel is vertrouwd
 Met al wat in deez' tijd de geesten bezig houdt.
 Maar stil, zij komt!

V.

DEZELFDEN, CHARLOTTE, *ter rechterzijde opkomende.*

MEVR. DE BRETTEVILLE.

't Is laat. Waar zijt ge toch gebleven?
U overkwam toch niets?

CHARLOTTE.

Wel neen, mama!

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Wij leven

In zulk een naren tijd. Ik heb u gaarn bij mij.

(Wijzende naar de speeltafel).

Uw plaats is nog vacant, met smarte wachten zij.

(Zij wijst naar de linkerzijde).

CHARLOTTE.

O ja, zeer gaarn, maar eerst heb 'k hier wat goed te maken.
Foei, veel te koud gekleed! 'k Moet voor uw welzijn waken.

*(Zij neemt een mantel uit Martha's handen en legt dien over de
schouders harer tante).*

Toe, sla dit om!

(Zij legt een kussen onder haar voeten.)

Als gij hierop uw voeten houdt,
Dan zal het goed zijn. 't Wordt, na zulk een dag, licht koud.
Hoe gaat het heden?

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Goed, en gij, zijt gij welvarend?
Kijk mij eens aan. Ik zie niet gaarn dat oog zoo starend
Terwijl 't gelaat zoo gloeit. (*haar handen betastend*)

Maar zeg toch, zijt ge wel?
Uw hand is klam.

CHARLOTTE.

Dat 's niets... 't is heet... ik liep wat snel.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Foei, meisje, foei! gij moogt u niet te zeer vermoeien.
'k Zie roosjes op uw koon, die moeten blijven gloeien.
En gaat het naar uw zin? Is al het gras er af?

CHARLOTTE.

Ja, 'k weet ten naastenbij al wat die oogst ons gaf.
Het meeste is reeds verkocht.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Nu, 't is niet overbodig.
'k Verzekeer u, mijn kind, ik heb die rente noodig.
Waar gaat gij heen?

CHARLOTTE.

Wel moê, ik haal uw avonddrank.
(links af).

MEVR. DE BRETTEVILLE, tot den ouden heer.

Welnu, wat zegt ge er van?

OUDE HEER, opstaande tot de oude dame.

Zij is een engel!

(Het tafeltje wordt verlaten.)

MEVR. DE BRETTEVILLE.

'k Dank

Haar o zoo veel, zij is mijn ouden dag ten zegen.
 Ze gaat zoo langzaam, zoo voorzichtig langs de wegen,
 Wanneer wij wandelen, dan schikt ze zich naar mij.
 Ik word haast dapper, heb ik haar maar aan mijn zij.

(Charlotte komt binnen en zet een kopje op tafel.)

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Charlotte, kom eens hier!

(Den ouden heer aan haar voorstellende.)

Een van mijn oudste vrienden

Wij speelden reeds als kind.

CHARLOTTE.

Welzoo! u hier te vinden

Is mij recht aangenaam. De vrienden van mama
 Zijn ook de mijne.

OUDE HEER.

Nu, dat 's allerliefst.

CHARLOTTE tot een oude dame met eenig handwerk bezig.

Aha!

Dat is heel fijn, mevrouw! voor wie als ik mag vragen?

OUDE DAME.

Wel, intresseert u dat? Mijn kleinkind moet het dragen.

CHARLOTTE.

En kunt ge dat nog zien?

OUDE DAME.

Zoo wat, maar 'k lees niet meer,
 Het warrelt mij te veel! Ja, dat onthandt mij zeer.

CHARLOTTE.

Gonzalve de Cordou kom 'k morgen voor u lezen.

(Ze gaat naar de tafel rechts).

OUDE DAME.

Hoe allerliefst!

EEN DAME, *Charlotte de plaats aan het speeltafeltje aanbiedend.*

Wilt gij nu eens hun partner wezen?

Juist is de boston uit.

(Charlotte gaat zitten en neemt de kaarten op. Gedurende dien tijd is de oude heer opgestaan om de kunstbloemen te bekijken).

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Een lief bouquet, niet waar?

OUDE HEER.

Zeer frisch en levendig.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Ja, ja, dat 's werk van haar!

DAME, *aan de speeltafel tot Charlotte.*

Charlotte... let toch op... maar meisje, is dat nu spelen?

En anders speelt ze goed... zou 't lieve kind wat schelen?

HEER *aan de speeltafel.*

'k Leg harten zeven. *(Men hoort gerucht).*

CHARLOTTE, *opschrikkend.*

Hoor!

DAME *aan de speeltafel.*

Wat 's dat?

HEER *aan de speeltafel.*

Het is op straat.

OUDE HEER.

Een hoopje dronken volk, geloof ik, dat daar gaat.

DAME *aan de speeltafel.*

De beurt is thans aan u. Gij moet oplettend wezen.

CHARLOTTE

Neen, thans geen spelen meer. Ach, alles is te vreezen!
Een ander spel wordt daar gespeeld! O groote God!
De laatste steun zinkt weg. Wat, Frankrijk, wordt uw lot?

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Wat zegt gij toch?

CHARLOTTE. *naar het venster gaande.*

Hoor toe! Het volk begroet hen allen!
Neen, burgers, te vergeefs, ... de Girondijnen vallen!

HEER *aan het speeltafeltje.*

Wat hoor ik?

DAME *aan het speeltafeltje.*

Hoe!

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Wat nu?

CHARLOTTE.

Gij vraagt dat nog? Men bant
Thans Cicero uit den Senaat. Het gansche land
Treurt hopeloos. Helaas! vernietigd de Gironde!
Nu voert de miltzucht 't woord, het recht wordt wreed geschonden,
Marat behoudt het veld, en spot met deugd en wet.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Maar kind!

CHARLOTTE.

Helaas, 't is uit! Geen die ons leven reddt.
 Marat' is aller beul, ach, nergens zijn wij veilig!
 Geen republiek, geen God is voor dat monster heilig.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Mijn dochter, 't wordt dan tijd dat gij het land verlaat.
 Zie hier een trouwe vriend, die met u medegaat.
 Ik heb in Engeland, gij weet het, mijn verwante;
 'k Ben kalmer, zijt gij weg! Ach, doe 't om mij, uw tante!

CHARLOTTE.

Gij-zelve dan?

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Hoe, ik? Neen, kindlief, ik ga niet.

CHARLOTTE.

Dan blijf ik ook. Dacht gij, dat 'k u alleen hier liet?

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Hoe lief van u, en toch zoudt gij mij juist bedroeven.
 Uw lot...

CHARLOTTE.

Maar 't is mijn wensch, ik zelf wil hier vertoeven.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Uw wensch, nu ja...

CHARLOTTE.

Gewis, 'k verlang den strijd te zien.
'k Wil, als het noodig is, mijn vrienden hulpe bién.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Maar schept gij dan vermaak in woeste moordtooneelen?

OUDE HEER.

'k Moet de verwondering van uwe tante deelen.
Stelt ge u den tijd soms voor, toen op het ridderveld
Een jonge, schoone maagd haar strik schonk aan den held?

CHARLOTTE.

Neen, thans geen ijdel spel, hier geldt het andre zaken
Die 't brein vervullen en het hart onstuimig maken.
Het geldt een fellen strijd. Hij, die het onrecht haat,
Gordt zich de wapnen aan voor 't welzijn van den staat.
Ik ben gereed als gij. 'k Wil, broedren, met u strijden!
Vooruit! Zoo zullen wij het vaderland bevrijden.
Ha zie, de dwingland vlucht, de vrijheidsdag breekt aan.
Hoog in de lucht waait reeds de Girondijnsche vaan!

MEVR. DE BRETTEVILLE, *tot den ouden heer.*

Wat heb ik u gezegd?

OUDE HEER.

Mejuffrouw, wil toch luistren,
Neen, dweep toch niet met hen die 't ware licht verduistren.
Bedenk, de Girondijn bracht zelf het land ten val,
Hij wekte de oproerkreet en toen verbrak het al.
Nu slaan ze elkander dood, die dwaze muitelingen,
Die 't licht wat God eens schiep uit vaste banen dringen.
O, 't is een dure les. Wilt gij dan strijden? Nu,
Ik weet een ander veld. De ridders roepen u,
Die steeds de witte pluim doen wapp'ren door de luchten.
Hun vlekloos eergevoel doet niet voor gruw'len duchten.

CHARLOTTE.

Bedoelt gij 't riddertal dat eigen land bevecht?

OUDE HEER.

Voor Frankrijk strijden zij, voor waarheid en voor recht!

CHARLOTTE.

Maar geven zij dan niet het land aan vreemdelingen?

OUDE HEER.

Die vreemden moeten hier de dwinglandij bedwingen.

CHARLOTTE.

De straffe zij haar deel, maar niet op deze wijs.
De burger zelf doe recht, maar geef' zijn recht niet prijs.
Wilt gij den burgerkrijg in Frankrijk doen ontbranden,
Den vreemdeling op ons erf, de steden in zijn handen?

OUDE HEER.

Helaas, het moet zoo zijn! Nog erger trof ons hier:
De vrijheid toch waart rond, met »moord" in haar banier.

CHARLOTTE.

De vrijheid, zegt ge?...

OUDE HEER.

Ja, zoover is 't reeds gekomen.

CHARLOTTE.

Beschuldig haar toch niet.

OUDE HEER.

Ach, wie kan haar betoomen?
Was 't niet in haren naam dat alles is geschied?

CHARLOTTE.

Beging de dienaar Gods dan ook die gruw'len niet!
De Barthlomeusnacht...

OUDE HEER.

Hoe, moordenaars verdedigen?

CHARLOTTE.

Nog meer dan gij haat 'k hen die mijn godin beledigen,
Door bloed te plengen.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Kind, wat opgewondenheid!

Ik hoorde u nooit aldus. 'k Denk dat gij moede zijt.

Neem, meisjelief, wat rust. De slaap zal u genezen.

Wel foei! gij doet mij haast voor uw gezondheid vreezen.

(Het gezelschap verwijdert zich ter rechterzijde, Charlotte een kus gevend)

Slaap wel. De nacht, niet waar, geeft uitkomst. 'k Zie u dan

Weer morgen vroeg! 'k Wil zien of 'k u bekeeren kan,

Om met mijn ouden vriend naar Londen heen te reizen.

(Zij vertrekt ter linkerzijde.)

VI.

CHARLOTTE alleen, met het hoofd in de hand, na lang nadenken.

Bij nacht en dag, ja steeds vervolgt een denkbeeld mij,

Dat mij gekluisterd houdt. Helaas! Wie maakt mij vrij?

(Zij leest in den bijbel, die open op tafel ligt)

»Heer, het zal een roemvol gedenkteeken zijn voor Uwen
»naam, als hij door een vrouwenhand sterft!»

Het staat in 't heilig boek en 't zou geen waarheid wezen,

Dat er gevallen zijn dat sluipmoord dient geprezen?

Wat andren misdaad scheen, gold toch voor Judith hoog,
 Ik zie haar. Ja, haar geest rijst stralend voor mijn oog. . . .
 O spreek. . . . wat zie ik 't zwaard in hare rechter blinken,
 Een afgehouden hoofd in de andre hand? Verzinken
 Moog, is 't een goochelspel, dit ijdel spookgezicht.
 Maar geldt het hier iets meer . . . een vreeslijk godsgericht
 Zoo moog de Godheid mij de waarheid doen beseffen,
 Mij tot geleidster zijn om 't juiste doel te treffen!

(Zij ziet de boeken op tafel)

God-zelf spreekt ook in u, die hier geniëen waart.
 — O groote schrijvers, God ontvlamde uw eigen haard —
 Gij weet hoe 'k u vereer, u mijn vertrouwen schenke,
 O, sterke uw geest mij dan bij wat ik doe of denke!
 Plutarchus, Montesquieu, Rousseau, wat wilt gij nu?
 Wat raadt gij, vrienden, mij? o, Ik vertrouw op u!
 Waart gij het niet, die mij de dwinglandij deed haten?
 Maar wat zal 't diepst gevoel ons zonder handlen baten?
 Als gij hen hoog verheft die moordden voor hun land,
 Legt dan gij-zelven niet hun dolk mij in de hand?

(Zij leest in Montesquieu.)

»Te Rome, vooral na de verwerping van het koningschap,
 was de wet duidelijk en de voorbeelden waren aanwezig.
 De republiek wapende iederen burger, dien men ook dadelijk
 tot magistraat kon verheffen, als de verdediging het vorderde.
 De deugd scheen zich te vergeten om zich-zelve te overtreffen,
 en de daad, die men anders, in hare afschuwelijkheid, niet
 huldigen zou, werd als een goddelijke vereerd».

Het antwoord wordt mij hier zoowel als daar gegeven :

't Afschuwelijke zelfs als goddelijk verheven!

Hier de openbaring Gods, dáár die van 't menschlijk recht,
 Ik vind geen tegenspraak in wat haar woord ons zegt.

De bijbel voert het beeld van Judith voor mijne oogen;
 Op Brutus zie 'k Plutarch, Corneille op Emiljus bogen.
 — Wat echter helpt mijn arm, ik enkel tegen drie!
 Ach, snood zijn ze allen toch! Wie zij hier 't offer? Wie?
 Van wien moet men het eerst het vaderland bevrijden?
 Wie drukt op Frankrijk 't zwaarst, wie doet ons 't ergste
 lijden?

»Marat» roept mijn instinkt, — maar wie bewijst het mij?
 Waar vind ik zekerheid, wat hier de waarheid zij?
 Geduld, mijn ziel, geduld! De daad waarvoor ik huiver,
 Is slechts bij waarheid groot, wordt wreedheid, is ze onzuiver.
 Geen onbestemd gevoel dat hier beslissen mag. —
 Neem rust, mijn ziel, neem rust, rij's op weër met den dag!

(Voor zij heengaat, aanschouwt zij Corneilles portret)

Corneilles groote geest, zie fier thans op mij neder,
 De deugd, door u gemaald, ziet ge in uw nazaat weder!



DERDE BEDRIJF.

Een zaal in het gemeentehuis te Caen. Op den achtergrond een balkon.

I.

CHARLOTTE, BARBAROUX.

CHARLOTTE.

Nu gij hun naam toch noemt, ei lieve, zeg mij, wie
Is naar uw meening wel de snoodste van de drie?

BARBAROUX.

Zij zijn misdadigers en de een zoowel als de ander,
Maar toch verwarre men ze nimmer met elkander.
Voorzeker, 'k haat Danton. Hij, de Septemberheld,
Deinst voor geen moord terug, aan hem behoort het veld.
Zijn wapen is het woord. De omwentling in haar grootheid
Vindt in hem 't evenbeeld, zoowel als in haar snoodheid.
Hoe wreed soms, is hij toch zachtmoedig ook van aard,
Maar, acht hij 't noodig, o geen vriend wordt dan gespaard.

CHARLOTTE.

En Robespierre?

BARBAROUX.

Hij!... Hij is een ander wezen.

Zijn hatelijke blik schijnt in uw oog te lezen,
Of gij zijn vijand zijt, ... dan zijt ge 't ook van 't land!
Zijn ijdele waan toch ziet hierin het nauwst verband.
Hij gaat geregeld voort met wetten voor te schrijven
En ziet naar hen niet om die... achter moeten blijven.

Hij, niet welsprekend, schrijft zijn redevoering, die
 Hij dan van buiten leert en zegt. Zelf geen genie
 Tracht hij, door ijzren wil, 't genie nabij te streven.
 Danton behoeft dat niet, diens woord heeft gloed en leven,
 Maar Robespierre werkt en blokt, polijst elk woord,
 't Is of men een fragment uit eenig boekwerk hoort.
 Kortom, hoewel Danton zijn geestkracht heeft doen strekken
 Om meer dan de andren nog zijn handen te bevleken,
 Vindt echter deze meer genade in veler oog.
 Zijn hartstocht sleept ons meê, zijn moed verheft hem hoog.
 Maar nu Marat, Marat die alles wil verdelgen,
 Moed noch geloof bezit en slechts in bloed wil zwelgen,
 Die wellust vindt in moord, ja, beul is bij instinkt,
 Die enkel wakker is waar de oproerkreet weerklinkt,
 O hij, . . . verwar hem niet met de andere opperheeren . . .
 Zij scheuren 't land van een, hij moet den staat onteeren !

CHARLOTTE.

'k Weet nu, dat mijn gevoel mij niet bedrogen heeft.
 Hij is de wreedaard wel die voor mijn zinnen zweeft,
 Maar gij, die vaak hem zaagt in uw vergaderzalen,
 Weet uw herinn'ring mij zijn wezen af te malen?

BARBAROUX.

O, dank den Hemel als gij 't ondiep nooit ontmoet!
 In 't wezen ligt zijn aard die 't menschedom gruwen doet.
 Een rimp'lig vaal gelaat, door koorts in 't bloed bedorven.
 't Onaangenaamst sarcasme is om den mond bestorven.
 Zijn loerend, schrilziend oog schijnt door de zon gedeerd,
 Terwijl de diepe wal den indruk nog vermeert
 Van 't woest, brutaal gelaat, dat elk schijnt te trotseeren,
 Die iets bezit. 't Gemeen wil hij alleen waardeeren.

Met vasten moedwil waart de moordlust door de stad.
Ziedaar zijn beeld, mevrouw, dat is de held Marat.

CHARLOTTE.

Ga voort, en altijd voort. Met aandacht moet men luistren.
't Is of 'k mij kind nog voel, de woorden mij nog kluistren
Van de oude baker, die haar sprookjes mij vertelt.
Geen phantasie haalt hier bij wat ge als werkelijk meldt.

BARBAROUX.

Nauw is de strijd beslist, dan zal hij zich vertoonen,
Hij, loerend uit zijn hol, gereed om elk te hoonen.
Wanneer ge dan een man ontmoet met de armen bloot,
Met sabel en pistool, de muts van gloeiend rood
Op 't hoofd, en hoort ge dan een juichtoon zich verheffen
Waar beulen blindelings de pas verslaagnen treffen,
Hen aanspoort bij hun werk uit vrees van tijdverlies,
Opdat toch immermeer de dolk zijn offers kies,
Als eindelijk allen zijn vermoord die durfden spreken,
En snerpender dan ooit zijn vreugd zich baan wil breken...
Dan ziet ge hem, Marat!... Als 't hongrend volk, verwoed,
Naar alles luistert wat die man hen hopen doet,
En hij hen prikkelt om te plundren en te rooven...
Hooft gij een woeste taal de menschlijkheid verdooven
En ziet ge 't volk verdwaasd den korenhandelaar
Die niets misdreef, verslaan, ... weet dan, Marat is daar?
Ziet gij op de tribune een woest en slordig wezen,
Steeds met de muts op 't hoofd, die niemand schijnt te vreezen,
En, de armenforsch gekruisd, brutaal in 't ronde kijkt,
En in zijn grove pij als beeld der armoë prijkt,
En hoort ge dan zijn stem weërgalmen deze woorden:
»Men kieze een enkel hoofd dat vrij is om te moorden,

Dictator zij zijn naam!" . . . dan ziet ge alweêr Marat!
 Hij zei me in koelheid eens dat hij berekend had,
 Hoe 't noodig was dat tweemaal honderdduizend zielen
 Tot heil van 't vaderland door 't beulenwapen vielen.
 Dat was zijn tax! . . . Nog geen driehonderdduizend!! Och,
 Bij herberekening bereikt hij 't laatste nog.

CHARLOTTE.

Krankzinnig is die man.

BARBAROUX.

Maar dat krankzinnig wezen
 Wekt hartstocht en geweld en doet het ergste vreezen.
 Men heeft hem uitgejouwd, beleedigd en gehoond, —
 Hij heeft beleediging steeds met den dood beloond.
 Gaf men hem weer op nieuw een slag op 't aangezichte, . .
 Welnu dan volgde weer een strenger doodgerichte!
 Wie hem beleedigt sneeft, tot allen zijn geslacht,
 Zoodat de vrees een elk verstormt, die hem veracht.

CHARLOTTE.

O onbegrijpelijkheid! o Wonder boven wonder!
 Dat monster woedt zoo lang en 't is nog niet tèn onder!

BARBAROUX.

Helaas! dat monster heeft de wetten op zijn hand.
 De misdaad en de wet, zij vormen thans één band!
 — Wij stonden eens gereed en hoopten op victorie. . .
 De misdaad hield het veld, . . . die misdaad werd zijn glorie!
 Eenparig hadden wij den moorder aangeklaagd,
 Maar de conventie, die naar recht noch waarheid vraagt,
 Sprak vrij. . . Wie is er dan, die nog den schurk betoome,
 Die met laurier gekroond een consul schijnt in Rome.

CHARLOTTE.

Waar woont hij?

BARBAROUX.

Boven de conventie.

CHARLOTTE.

Gaat hij dan

Er daaglijks heen?

BARBAROUX.

Neen, nu niet meer.

CHARLOTTE.

Waar komt die man?

BARBAROUX.

Men ziet hem niet. Hij blijft in huis, voor elk verscholen.

CHARLOTTE.

En hoe bezoekt men hem?

BARBAROUX.

Hij heeft op 't strengst bevolen
Dat niemand bij hem koom'! Hij vreest den moordenaar.

CHARLOTTE.

Dus laat men niemand toe?

BARBAROUX.

Zoo 't een verklikker waar,

Misschien!

CHARLOTTE.

Dien laat men toe?

BARBAROUX.

Maar waartoe al die vragen?
Hem naderbij te zien kan u toch nooit behagen.

CHARLOTTE.

Behagen? Neen!

BARBAROUX.

Welnu, wat gaat Marat u aan?
Is hij uw aandacht waard? Hij, noch zijn euveldaân!

CHARLOTTE.

Voorwaar, gij hebt gelijk. Ons niet het hoofd gebroken,
Met wat den mensch verlaagt, zoo lang 't niet is gewroken!
O spreek mij liever van de helden, die men acht,
En schenk mij zonneshijn na zulk een sombren nacht.
Verhaal mij van den strijd, van onze zegepralen,
En moog uw geestdrift ook mijn fier gemoed bestralen!
— Neen, eedle vrijheid, neen, u heeft men niet bevlekt,
Men heeft uw naam misbruikt, waar men den moordlust wekt.
Gij zijt en blijft de bron van alle schoone daden;
Gij hebt uw fiere naam met oneer nooit beladen!
't Geweld is niet uw kracht! Hij blijf' u eeuwig vreemd,
Die ter vernietiging het moordend wapen neemt.
Men hoon' wie u miskent! Wij willen de aarde toonen,
Dat gij de moeder zijt van brave en dappre zonen.

BARBAROUX.

Geestdriftig meisje!

CHARLOTTE.

O spreek, wie ziet het schouwspel aan,
Blijft in bewondring niet voor 't beeld der geestkracht staan?

BARBAROUX.

Helaas! ik zag te veel van al die moordtooneelen,
 Waar haat en ijverzucht haar valsche rollen spelen.
 De nazaat, hij aanvaarde in dank onze erfenis
 En plukk' de vruchten; wij gevoelen nog 't gemis.
 Wij zagen al te veel. Om 't menschedom te vergeven,
 Vergete men den tijd waarin wij heilloos leven.
 Ik denk veel liever aan die lieflijke natuur...
 Na zulk een dag vol ramps dat heerlijke avonduur,
 De velden als bezaaid met mannen en met vrouwen,
 Die in tevredenheid het vruchtbaar land bebouwen.
 Dan... de onbekende, die, het boekskes in de hand,
 Den vreemdeling, vol van vuur, den weg wijst door het land.
 Charlotte, o, dat verheft en is voor 't hart een weldaad!
 Neen, waar daar ginder eik in woestheid steeds te snel gaat,
 De bloeddorst nimmer moe, langs markt en straten gier',
 Haak ik alleen naar kalmte en vind, Goddank, die hier.

CHARLOTTE.

En zijt gij dan de man om met poéterijen
 Te dweepen, waar uw kracht van 't kwaad ons kan bevrijden?

BARBAROUX.

Maar gij dan zelve, gij, gevoelt ge in uw gemoed
 Dan niet iets zaligers, dat ieder leed verzoet?
 Is dat de vrucht des tijds, wees dubbel dan veroordeeld.
 Alarmkreet, die vervalscht wat zuiver ons gehoor streelt:
 De stem der jonge vrouw! Maar hoort gij enkel dan
 Wat schokt? Mij dunkt, dat kalmte u meer nog boeien kan!
 't Is avond, lief en zacht! Zeg, hebt ge dan geen ooren
 Voor 't nachtegalenlied zoodra zich 't volk laat hoopen?

En, waar u 't hart zoo warm in eigen boezem slaat,
Denkt gij dan, meisje, alleen aan 't welzijn van den Staat?
Gij droomt nooit voor u zelve een toekomst vol van vreugden?
Een moeder van 't gezin heeft immers ook haar deugden?
Is vrouw te wezen dan geen titel uwer waard?
Wie mint en wordt bemind, wat zoekt die meer op aard?

CHARLOTTE.

Ja toch! ik droomde vaak de liefelijkste droomen;
Ik dweepte een toekomst mij! Ik heb de stem vernomen,
Die iedre jonge vrouw in 't eigen hart gevoelt.
Geloof mij, ik begrijp wat thans uw taal bedoelt.
Ja, elke vrouw wil toch zoo gaarn haar harte geven,
En ik ben ook een vrouw, een teedre vrouw gebleven.
Maar leven wij dan nu in een gewonen tijd,
Waarin men droomen mag zoo als het hart ons zeit?
'k Verwerp wat anders mij een zaligheid zou schenken,
'k Mag aan geen enkele thans, aan allen moet ik denken?
En dit mijn vast besluit, is, Barbaroux, zóó sterk,
Dat, heb ik liefde in 't hart, ik zorg dat geen het merk'.
O, had ik iemand lief, 'k verborg het trouw hiër binnen,
'k Zou enkel wagen hem in stilte te beminnen.
'k Zeide openhartig u wat in mijn boezem woont,
En hoop dat in uw hart dezelfde geestdrift troont.

BARBAROUX.

Neen, thans niet meer, ook ik had eenmaal mijn verwachting.
Ik offerde alles op voor ware plichtbetrachting.
Geen klacht der moeder, ook geen vaders roepstem, neen,
Ik hoorde naar de stem van 't vaderland alleen.
Wat was de vrucht? Helaas! gelasterd en verraden
Noemt men mij roijalist, na zoo oprechte daden!

Bevrijde een ander thans het snood ondankbaar volk,
 Ik waag mij langer niet in deez' verwarde kolk.
 Naar waarheid hoort men niet, men luistert naar de oraklen
 Van wie het volk bedriegt en boeit met schijnmiraklen,
 En daarom zoek ik niets dan rust en vrede op aard.
 'k Vergat wat 'k ondervond, zoo gaarne aan eigen haard.

CHARLOTTE.

En ik, neen Barbaroux, ik koester andre wenschen.
 Was 'k een der uwen, o, ik zou tot heil der menschen
 Den Hemel bidden, dat Hij mij de krachten schonk,
 Opdat wat edel is in 't vaderland ontvonk',
 En of dat vaderland zijn dankbaarheid mij wijde
 Of niet, . . . genoeg dat ik het volk van 't juk bevrijde!
 'k Ben rechter van mij-zelf . . . Blijf' slechts het harte rein,
 Dan heeft men 't loon in zich, en al het andre is schijn!
 Helaas, mijn dierbaar land, wat ligt voor u verborgen,
 Als goedgezinde liên niet voor uw welzijn zorgen,
 Als geestkracht enkel heerscht waar 't onrecht zegeviert,
 En moordlust voor een elk zijn roode vaandel zwiert?

BARBAROUX.

De goedgezinde liên, noemt gij hen zoo, Charlotte?
 De lafaards! O, ik acht nog meer den Sans-culotte.
 Die goedgezinden! . . . Och, wel zagen zij 't gevaar,
 Geen was tot ons behoud, o schand, tot strijden klaar.

CHARLOTTE.

Eén zal er komen!

BARBAROUX.

Neen, geen enkle!

CHARLOTTE.

Ja, voorzeker!

Mij dunkt, hij nadert reeds. Een Brutus wordt uw wreker!

BARBAROUX.

Geen Caesar is Marat! Ach, alles is ontaard,
Een Brutus ziet men niet, waarheen de blik ook waart?

CHARLOTTE.

Wie weet?

II.

CHARLOTTE, BARBAROUX, PÉTION, BUZOT, LOUVET *en een paar
andere Girondijnen.*

LOUVET *tot Barbaroux.*

Wij zoeken u, maar mogen u niet storen.

(Charlotte groetend.)

Gij, die naar zachter stem dan de onze nu wilt hooren.

CHARLOTTE.

Ik groet u, burger!

BARBAROUX *tot Louvet.*

Foei, die woorden voegen niet!

Het is de reinheid zelf, die gij hier voor u ziet.

CHARLOTTE.

Kom, sprak Louvet een woord, dat beter waar gezwegen,
Hij zal, als hij mij kent, wel meer zijn woorden wegen.

LOUVET.

*k Neem uw vergifnis aan, al acht ik u te hoog
Om iets te meenen wat kan krenken in uw oog.
Ons allen zijt gij diër, een engel ons verbleven
In 't somber schimmenrijk waarin wij allen leven,
Wij, Girondijnen.

CHARLOTTE.

Goed, de vrede is dan gemaakt.
Iets anders wekt den geest.

(Tromgeroffel. De generaal Wimpfen en zijn étal-major naderen ter linkerzijde van het tooneel; ter rechterzijde mannen en vrouwen van Caen.)

(tot Louvet.)

Gij houdt appèl?

LOUVET.

Men maakt
Zich thans met kracht gereed om morgen op te rukken.
(Hij opent een venster, dat op het balcon uitziet. Men hoort de Marseillaise zingen)

Wat heerlijk schouwspel! O, het waagstuk moet gelukken.

PETION, op het balcon.

Manhaftig zien ze er uit.

LOUVET.

Ziet gij de jonglingschap? . . .
Hoe schittert niet hun oog, wat houden zij zich knap!

STEMMEN BUITEN.

De Girondijnen hoog! *(de Girondijnen nemen de hoeden af)*

CHARLOTTE. *(zich tot de groep wendend)*

Het wapen zie ik wappren,
Hoe zwoegt mij 't hart van vreugd bij 't zien van onze
dappren!

STEM BUITEN.

Lang leev' de republiek!

BARBAROUX, *een weinig ter zijde.*

Gij allen juicht verblijd,
Ja, vol geloof! Helaas! ik was, wat gij thans zijt!
Wij ook vol hoop, wij ook, wij stelden ons vertrouwen
Op waarheid en op recht... Hoe daarop nog te bouwen?

BUZOT *tot Barbaroux.*

Waartoe ontmoediging? Hebt ge ooit zoo iets gezien?
Aanschouw, en 't sterke uw hoop, dat heir van jonge liën.

BARBAROUX.

God geve dat ik niet de waarheid profeteere, —
Maar 'k vreeze dat uw hoop in wanhoop dra verkeere.
Welk leger hebben wij? Eén duizend man wellicht!
Van 't gansche land doet slechts Normandië zijn plicht.
'k Voorzie de nederlaag van onze vrienden—allen!
Dan... onze moeder ook, de republiek moet vallen.

LOUVET.

O kom, vóór 't stervensuur voegt ons het rouwkleed niet.
(Zich tot Charlotte wendend en naar buiten wijzend.)
Is 't schouwspel dan niet schoon, dat men ons ginder biedt?

CHARLOTTE.

Voorzeker is het schoon.

(In zich-zelve.)

Maar tevens te bedroeven
Dat zij voor één tiran dat krachtvertoon behoeven,
Ja, dat wellicht hun macht nog niet toereikend blijkt
En niet de moordenaar, de dappre wel bezwijkt.

LOUVET tot de Girondijnen.

Men wacht ons, heeren, komt, vereenen we onze krachten!
Vooruit... kom, Barbaroux.

CHARLOTTE zacht tot Barbaroux.

Ei, wil nog even wachten.

(De generaal en zijn staf gaan ter linkerzijde af, de burgers ter rechter.)

III.

CHARLOTTE, BARBAROUX, MARTHA op den achtergrond.

CHARLOTTE.

Vaarwel, vaarwel mijn vriend, wij zien elkaar niet weér.

BARBAROUX.

O toch, ik keer terug.

CHARLOTTE.

Dan vindt ge mij niet meer.

BARBAROUX.

Wat meent ge?... spreek!

CHARLOTTE.

't Is plicht! Ik mag niet langer toeven,
In deez' benardden tijd zou 'k haar te zeer bedroeven,
Die mij ten moeder was. Ik ga naar Londen heen.

BARBAROUX.

O, thans bedroeft gij mij! Gij ons verlaten? Neen!

CHARLOTTE.

Geloof me, 't moet zoo zijn.

BARBAROUX.

Wat hebt gij hier te duchten?
Wacht alles rustig af; als 't tijd is kunt ge vluchten.

CHARLOTTE.

O wedersta mij niet, het is mijn vast besluit,
Ik moet het doen, ook dán als gij de daad misduidt.
Ach, Barbaroux, gij hebt zoo bitter reeds geleden
En toch zag ik u niet zoo treurig als juist heden.
Weet thans, wat ik ook voel, en mij dit scheiden kost,
Mijn vriendschap blijve uw steun bij de zóó zware post,
Die nog u wacht. Gewis, de vriendschap kan de klachten
Van 't patriottisch hart vereedlen en verzachten!
En zoo ik tot mijn spijt uw moedeloosheid zag —
Uw geestdrift worde ontwaakt bij 't zien der vrijheidsvlag.
Maar weet, dit zij uw troost, verlaten we ook elkander,
Geen macht op aard bestaat die mijn gevoel verander!
Wanneer mijn achting iets op uw gemoed vermocht,
Behoud die achting steeds wat ook het lot u wrocht:
Uw beeld behoudt een plaats in 't kloppend zusterharte,
Blijft ge aan u-zelf gelijk bij zegening of smarte.
Vaarwel! (*Zij reikt hem de hand*)

BARBAROUX.

En voor altoos! Te korte zaligheid!
Mijn droomen van geluk, al wat ten hemel leidt
Wordt plotsling mij ontruk. Wel zal ik eenzaam blijven!
Spreek, hoor ik nog van u?

CHARLOTTE.

O, zeker zal ik schrijven!

'k Heb geen geheim voor u, die 'k voortaan alles meld.
Vaarwel! men hoopt op u. Het volk verwacht zijn held!

Zij vertrekt naar de rechterzijde. Barbaroux, na haar met de oogen gevolgd te hebben, sluit zich bij de Girondijnen aan. Men hoort de Marseillaise, eerst zacht, dan krachtiger, dan weder wegstervende.

CHANGEMENT.

Een zaal bij Mevrouw de Bretteville.

IV.

Mevrouw de Bretteville, dan Charlotte. Charlotte treedt het salon binnen en nadert Mevrouw de Bretteville, die treurend aan de tafel zit. Ze knielt voor haar tante.

CHARLOTTE, geknielend.

'k. Ben tot vertrek gereed — uw zegen, lieve moeder!

MEVR DE BRETTEVILLE.

Mijn zegen? . . . Zeker, ja, gij dochter van mijn broeder!
Lief, aangenomen kind, . . . ik zegen u! Dat God
Uw steun zij overal! Hij leide uw hart en lot!
Wat waart ge goed voor mij! Hoe waart ge mij ten zegen!
Wordt mijn gebed verhoord, zoo wordt het loon verkregen
Voor alles wat ge aan mij, uw oude tante, deed,
Die zeker zonder u gemord had tegen 't leed.
Wat hebt ge u steeds geschikt naar al mijne eigenheden!
Mijn wensch gelek uw wil, en, nimmer ontevreden,
Was 't of gij zelf niets wenschte, uw vreugd in mij steeds vond.
O zon mijns winters, ja, met hart en hand en mond
Vervroolijktet ge alom mijn nederige woning!
Mijn kracht schiet hier te kort . . . de Heer schenk u belooning!

CHARLOTTE, *ter zijde.*

O Hemel, dat 's te veel!

(opstaande.)

Helaas! vergeeft ge mij?

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Ik u vergeven?... hoe!...

CHARLOTTE, *ter zijde.*

God weet, wat ik thans lij!

(luid.)

Uw goedheid slaat mij neêr. Ik was niet zoo geduldig.
Ik ben zoo teeder niet... ik, die de waarheid huldig.
Ik voel het thans zoo diep, 'k verzorgde u niet genoeg
Kon 'k u, 't is nu te laat, die me op de handen droeg,
Nog maar door liefdezorg in kleinigheden toonen,
Hoezeer ge in mijn gemoed, mijn dankbaar hart blijft wonen!
Dat waar mij zaligheid!... thans eerst voel ik 't gemis...
Vergeef mij?

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Foei, spreek toch van geen vergiffenis,
Mijn engel!

CHARLOTTE.

Mag ik u in zulk een tijd verlaten?

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Wel zeker! 't Moet zoo zijn; wat zou me uw hierzijn baten?
Ik ben een oude vrouw, wie niemand iets misdoet.
Heb ik het niet verlangd uit rust voor mijn gemoed?

CHARLOTTE, *ter zijde.*

Ach, rust voor haar gemoed... o zwaarste mijner plichten...
Ze weet niet, dat Parijs... Wat ga ik daar verrichten?...

(Ze grijpt de handen harer tante, die ze hartstochtelijk kust.)

(Luid.)

Zeg: »blijf!» o zeg het mij, en 'k toef tot aan uw dood.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Foei, meisjelief, gij weet wat 'k over u besloot.
Hoewel het moeite kostte, uw woord heb ik verkregen;
Thans voegt berusting u, — dus gaan en stil gezwegen!
En waarlijk, het wordt tijd.

(Zij kust haar.)

Vaarwel, mijn lieve schat!

(Zij roept haar terug en omhelst haar op nieuw.)

Nog eens een laatste kus! O dat ik u nog had!

(Zij roept haar alweder terug.)

Zie hier mijn beurs, lief kind, het speelgeld dat ik spaarde.

(Zij geeft haar een reiquendoosje.)

Dáár . . . treft u ongeval, dan heeft zoo iets soms waarde,
't Is een reliek.

(Charlotte wil heengaan)

Wees toch voorzichtig, lieve meid!

Ga ongedekt nooit uit als gij verkouden zijt.

Zijn uw papieren goed? Hoe staat het met uw passe?

Kijk altijd rond, dat nooit een deugniet u verrasse.

Zijt gij op straat, loop door, geef niemand die u vraagt

Dan antwoord; 't is zoo licht een man, die zich misdraagt.

Ga niet op zee wanneer er felle winden loeien —
 Wil in die wereldstad u niet te zeer vermoeien. . .
 Vaarwel Charlotte!

*(Charlotte verwijdert zich, maar ziet haar tante diep treurig aan
 vóór zij verdwijnt.)*

CHARLOTTE.

O God! wat is mijn misdaad groot!
 Mijn sterven, ik gevoel 't, is ook voor haar de dood!



VIERDE BEDRIJF.

De tuin van het paleis Egalité. Een messenwinkel ter rechterzijde van het tooneel.

I.

Kleine meisjes doen een rondedans ter rechterzijde. Een groep burgers ter linker.)

LIED DER MEISJES.

Het is van daag weêr Zondag!
Komt, plukken wij op 't veld
Het blanke madeliefje,
Dat ons de Meimaand meldt!

Hoor 't nachtegaaltjen slaân;
Het heft den feesttoon aan
En roept ons toe: »t is Mei!”
En alles juich': »t is Mei, 't is Mei!”

(De kinderen gaan naar den achtergrond, waar ze allengs verdwijnen.)

EERSTE BURGER, *ter rechterzijde opkomend en de groep naderend.*
Zeg, burger, weet gij ook, is 't waar wat ze verhalen?

TWEEDE BURGER *(uit de groep.)*

Wat dan?

EERSTE BURGER.

De Girondijn mocht, zegt men, zegepraalen
En trekt nu op Parijs. Evreux is in zijn macht,
Zoodat men morgen reeds zijn leger hier verwacht.

TWEEDE BURGER.

De schurken, die ons land aan Oostenrijk verkoopen!

DERDE BURGER, (*bijgenaamd*: DE REDENAAR.)

Dan heeft alweêr geen mensch, die arm is, iets te hopen.
Hij wordt des rijkaards prooi.

VIERDE BURGER.

Weg met gematigdheid!

EERSTE BURGER.

Wat wordt er dan van ons?

TWEEDE BURGER.

Een juk wordt ons bereid.

DE REDENAAR.

Dat waar niet noodig, als wij-zelf de meesters waren.
Ha! deed men wat ik wil, men zou geen offer sparen.

VIERDE BURGER.

Danton heeft hen gespaard.

TWEEDE BURGER.

Het is zijn schuld! Danton!

DE REDENAAR.

Het is onze eigen schuld, daar men hem missen kon.
Leert gij, Parijzenaars, dan nooit om zelf te handlen?
Zijt gij een lammerkudde en moet den weg bewandlen,
Zooals uw herder 't wil? Weest vrij, weest soeverein!
Zoodra ge uw rechten kent, kunt gij geen slaaf meer zijn.
Niet waar, men spreekt u toe met uitgezochte woorden?
Bedrogen zijn zij steeds, die naar een afgod hoorden.
Als ieder dacht als ik, was 't uit met al ons leed.
Had ik maar invloed... o, ik wist wel wat ik deed!

TWEEDE BURGER.

Wat dan?

VIERDE BURGER.

Ja zeg, wat dan?

DE REDENAAR.

Waarom mijn mond te ontsnoeren?
Geen heeft toch moeds genoeg om zoo iets uit te voeren.

VERSCHEIDEN BURGERS.

Ik wel!

TWEEDE BURGER.

Komaan, spreek op! Wat hebt ge voor een plan?

DE REDENAAR, *op een stoel staande.*

Welnu, maar antwoordt eerst op deze vragen dan:
Wie waagt zijn leven bij het knallen der musketten?

ALLEN.

Wij! Wij!

DE REDENAAR.

Wie brak in twee des Konings ijzren wetten?

ALLEN.

Wij! Wij!

DE REDENAAR.

En de Bastille is weg. Was dat hun werk?

ALLEN.

Neen, neen!

SOMMIGEN.

Dat deden wij!

DE REDENAAR.

Welaan dan, zijn wij sterk
Of niet? En geeft gij dan, die alles hebt veroverd,
Het aan den eerste die door vleitaal u betoovert?
Wien komt de vrucht toe?

VIERDE BURGER.

Ons!

TWEDE BURGER.

Ja ons, het volk alleen!

DE REDENAAR.

En gaat dat zoo? Komaan! woont gij dan beter?

ALLEN.

Neen!

DE REDENAAR.

En zijt ge beter dan gekleed?

ALLEN.

O neen!

DE REDENAAR.

En geven

Ze u beter voedsel dan?

ALLEN.

Neen, neen!

DE REDENAAR.

Wat is ons leven?

'k Zie meer dan vroeger nog ellende en hongersnood!
Maar den aristokraat ontbreekt het nooit aan brood!!

ALLEN

't Is waar.

DE REDENAAR.

Die smult maar zonder zich aan iets te storen,
En sluit zijn deuren toe om onzen kreet te smoren.

ALLEN.

Ja, ja!

VIERDE BURGER.

't Is al te waar!

DE REDENAAR.

Zóówaar, dat zoo'n tiran,
Al delft hij 't onderspit, nog beter leven kan
Dan wij. Maar is dat recht?

ALLEN.

Neen, neen!

DE REDENAAR.

Dan geen vertrouwen
Op hen, die alles zelf ten onzen koste houèn.
Zij heulen met elkaâr, elk middel is hun goed,
Dat ons verarmen, hen te meer verrijken doet!

VIERDE BURGER.

Die schurken!

DE REDENAAR.

Stil! Ik vraag: Hoe duur is 't brood geworden?

TWEEDE BURGER.

Het brood wordt zeldzaamheid.

DE REDENAAR.

't Blijft in 't bezit dier horden,
Die ons vernietigen.

ALLEN

Wie opkoopt opgeknoopt!!!

TWEEDE BURGER.

Komt, naar 't canaille toe, hun schuren dan gesloopt!

DE REDENAAR.

Gij weet dat men onlangs het graan heeft weggeworpen? . . .
 't Ligt in de Seine thans, de visschen kunnen 't slorpen.

EERSTE BURGER.

Afgrijslijk?

VIERDE BURGER.

Wat? . . . Ons goed?

TWEEDE BURGER.

Verdrinken 't daaglijksch brood?

EERSTE BURGER.

Terwijl wij hongeren! Bij God! dat is te snood!

DE REDENAAR.

Daarbuiten het beleg, hier binnen hongerlijden!
 Wie zal ons daar en ginds van 't snood gespuis bevrijden,
 Dat samenspannt om ons te treffen in het hart,
 Als men die dwinglandij door eigen kracht niet tart?

VIERDE BURGER.

Natuurlijk!

EERSTE BURGER.

Wel, dat's klaar.

DE REDENAAR.

Hooft, burgers! Spits uwe ooren

En luistert naar Marat!

*Hij ontvouwt het dagblad van Marat. CHARLOTTE komt op en
 luistert eenige oogenblikken.*

EERSTE BURGER.

Bedaard nu!

EENIGE BURGERS.

Stilte.

ANDERE BURGERS.

Hooren!

DE REDENAAR.

„De laagste, de lafhartigste boosdoeners zijn voorzeker de schurken der Gironde. Deze helsche factie zweert samen met de vijanden der vrijheid van binnen en van buiten, om het vaderland te kluisteren en onder het despotismus terug te voeren.”

(Tot de Burgers.)

Gij hoort het zelf.

(Lezend.)

»Arm volk! met welke horde van schurken hebt gij te doen? Hoe hebt gij hen nog tot heden kunnen dulden?

VIERDE BURGER.

’t Is waar, wij zijn maar al te goed.

DE REDENAAR.

Verneemt wat ons Marat van d’opkoop weten doet.

(Lezend.)

„Het vaderland is ten prooi zoowel aan de afgrijselijkheden eens burgerkrijgs als aan de vrees voor hongersnood; de kapitalisten, de monopolisten, de kooplui in weelde-artikelen, de edelieden van weleer, al die schurken verdubbelen hun ijver om het volk door ontzettende opvoering der prijzen van de eerste levensbehoefden tot wanhoop te voeren.

TWEEDE BURGER.

Dat beestenvolk!

DE REDENAAR.

»Daar het onmogelijk is verandering te brengen in hun manier van doen, schiet er niet anders over, om wat rust aan den Staat te geven, dan de totale vernietiging van dat gevloekte ras.»

EERSTE BURGER.

Hij heeft gelijk.

TWEEDE BURGER.

Dat schiet nog over.

VIERDE BURGER.

Zoo moet het zijn! Ter dood! Geen meêlij voor den roover!

DE REDENAAR.

Stil, luister!

ALLEN.

Stilte dan!

TWEEDE BURGER.

Marat is onze vriend!

VIERDE BURGER.

Hij is een knappe vent, heeft altijd ons gediend.

DE REDENAAR.

Hij is republikein tot in zijn hart en nieren.

Hij werkt, laat anderen het praten en het tieren.

ALLEN.

Lang leef Marat!

DE REDENAAR.

Stil, vrienden, luistert naar zijn taal.

(Lezend.)

»Wanneer zullen wij het begrijpen, dat de vrijheid niet dan door geweld kan verkregen worden?»

EERSTE BURGER.

Zeer goed gezegd! 't Is waar! Vooruit dan! Altemaal!

VIERDE BURGER.

De vrijheid leev'!

DE REDENAAR.

Nu spreekt, gij allen dus zijt mannen?

ALLEN.

Ja, ja!

DE REDENAAR.

Zoo volg mij dan! Den dood aan de tirannen!

(Hij stapt van den stoel en plaatsl zich aan het hoofd van de groep.)

ALLEN.

Ja, gaan wij met hem meé!

EERSTE BURGER.

En geen vergiffenis!

Weg met den Girondijn! Naar de gevangenis!

Wie 't lijf daár veilig waant, zal voor die lafheid boeten.

TWEDE BURGER.

Wie ons het brood onthoudt, vertreed ik met de voeten!

De Redenaar gaat met een deel des volks ter rechterzijde af. De anderen gaan naar de linkerzijde.

De kinderen naderen weder en zingen hun rondedans; onder den dans gaat Charlotte over het tooneel en treedt het huis van den messemaker binnen.

DE KINDEREN.

Het is van daag weér Zondag,
 'k Heb 't witte jurkjen aan.
 'k Wed dat uw fraai boeketje
 Daar heel lief op zal staan.
 Komt, naar het veld gegaan!
 Heft meé den feesttoon aan,
 't Is heden in de Mei
 En alles zingt in mij: 't is Mei!

Zij verdwijnen naar den achtergrond.

II.

CHARLOTTE EEN MESSEMAKER.

DE MESSEMAKER, *die uit het huis komt en Charlotte een mes laat zien.*

Gij wenscht een mes, dat scherp en goed is te hanteeren?
 Hier hebt ge er een, zoo scherp, dat men er meé kan scheeren.

(Charlotte neemt het mes en bekijkt het.)

Ja, ja, het is solide, ik wed dat ge er een kroon
 Meé doorsnijdt als papier.

CHARLOTTE.

Goed. Hoeveel is uw loon?

DE MESSENMAKER.

Drie francs. Men kan er wel een runderdier meê vellen.
Wie 't in de ribben krijgt zal weinig meer vertellen.

Charlotte geeft hem het geld. De messenmaker, neemt het mes, veegt het af en geeft het terug.

't Is voor zoo'n lieve meid een snoeperig bijou!

CHARLOTTE.

't Is niet voor mij.

DE MESSENMAKER, *lachend.*

Goed, goed, dat doet er ook niet toe.

Hij gaat den winkel binnen.

III.

CHARLOTTE *alleen.* *Zij bergt het mes tusschen haar goed.*

Ik heb het moordtuig thans... om welke gruwbre reden!
Mag ik dan dooden,... ik, in 't recht des beuls hier treden?
Hij was misdadig, ja, maar moet ik straffen? Ik?
Thans voel ik al 't gewicht van 't vreeslijk oogenblik.
Neen, 'k ben zijn rechter niet, en toch, de rechters zwijgen...
Het recht moet, zij 't door mij, zijn wettig deel verkrijgen.

Zij gaat ter linkerzijde van het tooneel zitten. Een klein meisje, dat in den tuin speelde, nadert Charlotte en gaat op de knieën tegen haar aan liggen, na haar eerst te hebben aangekeken. Charlotte streelt het kind. De moeder van het kind zit op den achtergrond.

IV.

CHARLOTTE. HET KIND.

CHARLOTTE.

Lief kind! wel, kom gerust... Gezondheid staat geschreven
Op 't rose en blank gelaat, beeld van een zorgloos leven.

't Is vreemd, maar kinderen trek ik toch altijd aan!
 Wat zou de reden zijn? — Laatst nog. Ik liep door Caen,
 En eensklaps kwam een kind van moeders zij' gevlogen
 En keek mij vriendlijk aan met blijdschap in zijn oogen.
 Wat volgde hij mij trouw! Ik ging met hem naar 't veld
 'k Heb daar gezongen toen en sprookjes hem verteld.....

(Het kind raakt het mes aan, waardoor het op den grond valt.)

Kan 't wezen, dat, wie zóó het kinderhart kan boeiën,
 Gereed staat om het bloed zijns naasten te doen vloeien?

HET KIND.

Hè, wat een slachtersmes! Waar haalt ge dat van daan?
 Laat mij eens zien.

CHARLOTTE.

Toch niet.

(zachter.)

Raak, kindlief, dat niet aan.

Zeg, liever eens, hoe heet ge?

HET KIND.

Elise.

CHARLOTTE.

En mag ik weten

Waar uwe moeder is?

HET KIND.

Zij is daar ginds gezeten.

Dáár, op de bank?

CHARLOTTE.

Hoe lief! 't Is of de stem van 't kind
 Ook in 't onstuimigst hart op eens een weérklank vindt;
 't Is of de morgenstond met heldre zonnestralen
 Tot in den diepen nacht daarbinnen neêr komt dalen.

(Zij staat op.)

Wat is de hemel blauw! Ginds op het vrije veld
 Wordt weér Gods majesteit voor ons tentoongesteld.
 Ja, dit is 't oogenblik dat huis en bosch en perken,
 Beschenen door de zon, mij boeiden bij mijn werken.
 Armzalig, eenzaam hart! betreurt gij de vallei,
 Zoo licht en schaduwrijk, zoo vol van melodij!
 O avondkoeltje, ja, 't is of uw zacht gefluister
 Wat mij zoo boeide, meldt in zijn verheven luister.

(Zij ziet het kind aan.)

Misschien kon 'k eenmaal ook omringd zijn van mijn kroost,
 Van engelen, gedaald van boven, ons ten troost.
 O neen, ik moet mij-zelf, mijn heil ten offer geven.
 Reeds wacht mij 't stervensuur en 'k weet nog niets van 't leven.

(Zij zet zich weder.)

En toch, mijn harte rouwt, ik heb een dierbren vriend,....
 En kon gelukkig zijn! Ik voel 't, ... ik word bemind!
 O naam, dien 'k steeds herhaal, die in mijn hart blijft wonen,
 Helaas! 'k moest bij uw klank mij onverschillig toonen,
 Maar hier in mijn gemoed bleeft gij voor goed bewaard...
 Voor mij geen liefde, ... nooit! Voor mij geen eigen haard!
 Wat werd hier binnen reeds een fellen strijd gestreden,
 Terwijl ge onkundig waart van wat ik heb geleden.

V.

CHARLOTTE, HET KIND, DE JONGE MOEDER.

DE VROUW *tot Charlotte.*

Is 't kind ook lastig? ... Niet?

CHARLOTTE.

Wel neen, zij is heel lief.

DE VROUW.

Misschien bezit gij ook zoo'n kleine hartedief?

CHARLOTTE.

Ik?... waarlijk niet. Ik heb hier zelfs niet eens familie.

DE VROUW, *gaat bij haar zitten.*

Alleen dus in Parijs! Maar meisje, wat bezielt je?
Toch hebt ge vast een vriend in deze groote stad?

CHARLOTTE.

Neen, 'k ken in gansch Parijs geen mensch.

DE VROUW.

En... meent ge dat?

CHARLOTTE.

Ik woon op 't land en ben alleen naar hier gekomen.

DE VROUW.

En heeft geen bloedverwant u dan tot zich genomen?
Of zijn wellicht... ach God... 'k geloof, gij hebt verdriet..
Zijn de uwen soms gedood of achter grendels?.. Niet?
Kom, spreek vrij uit; 't kan zijn dat dit u moet bedroeven,
Maar deernis zal uw hart toch zeker ook behoeven,
En zeker voel ik die voor iemand zooals gij.
Alleen in 't groot Parijs, ach God! hoe treft dit mij!
Waar slaapt ge?

CHARLOTTE.

In een hôtel.

DE VROUW.

Wat lot zal u verbeiden?

Hoe komt gij aan den kost?

CHARLOTTE.

O, 'k zal geen honger lijden,
'k Heb goud bij mij.

DE VROUW.

Zeer goed, maar hoelang zal dat gaan?
Kent gij een vak?

CHARLOTTE.

Helaas!

DE VROUW.

Dat ziet men u wel aan.
Maar schoon uw handjes niet gewoon zijn om te werken,
Is 't toch noodzaaklijk, kind; gij zult dat later merken.
— Kom, luister. 'k Heb een man die instrumenten maakt,
't Geeft wel niet veel, maar toch, wij eten wat ons smaakt,
En nog een aan den disch zal ook den kost wel vinden.
Kom, wilt ge aan onze zaak u morgen reeds verbinden,
Dan leeren we u het vak, en als ge leerzaam zijt,
Wie weet wat later gij dan nog wel overleit.

CHARLOTTE.

Zijt gij gelukkig?

DE VROUW.

Ja! 'k houd zielsveel van mijn kindren
En van mijn man; 'k heb brood, ... wat zou mij verder hindren?

CHARLOTTE.

Maar zijt gij niet bevreesd?

DE VROUW.

Ik bang zijn? En waarvoor?
Denkt gij dat ik mij ooit aan al dat leven stoor?

Wij zijn te nederig, ons kent men niet. Wij sluiten
De deuren toe, wanneer men oproer maakt daar buiten.

CHARLOTTE, *in zich zelve.*

Zoo is er in Parijs, die losgelaten hel,
Toch één gelukkig paar!

(Zij staat op.)

Helaas, 'k gevoel het wel,
Natuurlijk, kalm genot voert langs de goede wegen,
En langs een andren weg, wordt nimmer heil verkregen.

DE VROUW.

Kom, neem mijn aanbod aan.

CHARLOTTE.

Ik kan niet. Goede vrouw

(Zij reikt haar de hand.)

Heb hartlijk dank. Vaarwel met de uwen! O behou'
Uw levensvreugd, waarop ik slechts met spijt mag staren.
Blijf moeder voor uw kroost, . . . moog' God uw ega sparen!

C H A N G E M E N T.

*Marats kantoortrek. Op den achtergrond, nagenoeg in het
midden een badkamer, verborgen achter gordijnen. Ter linkerzijde
op den achtergrond een groot venster. Op den voorgrond links
een ronde tafel met papieren. Rechts een deur.*

VI.

MARAT *in een leuningstoel*, DANTON *staande*, ROBESPIERRE *zittende*.

DANTON.

Aan ons verblijft het veld! Geen die ons tegenstreeft,
Daar onze naam bij 't volk op aller tongen leeft.
Parijs behoort aan ons, de clubs, justitiezaken,
De krijgsman, de ambtenaar. Dekreten, die wij maken

Zijn vóór men ze bespreekt, alreeds ten wet gesteld.
 Men weet den afloop reeds, vóór men de stemmen telt.
 De Girondijn heeft lang het veld betwist. Gevallen
 Is thans wie ons weêrstand,... verslagen allen, allen!
 De omwentling is ons werk, wij hebben 't laatste woord.
 Maar wat nu uitgericht met haar, die ons behoort?

ROBESPIERRE.

De omwenteling?... Het volk toch zou ik eerder denken.
 'k Gehoorzaam 't volk alleen en richt mij naar zijn wenken.

DANTON.

Wij kennen dat. Het volk behoort steeds de oppermacht!
 Wij zijn niet in de clubs; dáár heeft die machtspreuk kracht.
 Thans zijn wij onder ons. Weg met die ijdele kreten!
 Het volk behoeft een gids, dat dienen wij te weten.

(Hij zet zich.)

Ik zeg u dan, 't is tijd dat men de bruggen legg'
 En 't volk ten gids zij langs een effen zekren weg.
 Wie bouwen wil, grijp' niet naar 't werktuig om te slopen.
 Was vrees toen onze kracht, thans moog het volk weêr hopen.
 Men denke aan 't goede, dáár, waar men het kwaad verwint,
 En zorge dat een elk de Republiek bemint.
 Dat doel bereikt gij vast als orde haar mag sieren.
 Blijft krachtig, maar vooral wordt eindlijk goedertieren.
 Gelijkheid, een bestuur dat sterk is in zijn macht
 En een conventie, die geen Franschman meer veracht,
 Ziet, alles is thans ons!... slechts één staat ons nog tegen.
 Weg dus met de Commune en alles is verkregen!
 Twee machten in den Staat is een te veel. — Welaan,
 Hoe denkt gij, Robespierre?

ROBESPIERRE.

De vraag mij thans gedaan
Is niet gemakkelijk! Helaas! wat heeft nog waarde?
De deugd verzwakt en wordt een zeldzaamheid op aarde.
Ach, alles zinkt ineen, en men verliest den moed,
Als steeds men 't goede wil, maar niemand 't goede doet.

DANTON, (*ter zijde*).

Altijd hetzelfde, altijd! (*luid*) Laat ons dan samenwerken.

ROBESPIERRE.

Dat zal bezwaarlijk gaan, wat zult ge 't spoedig merken!
De vrijheid leeft alleen door zedelijkheid en deugd.
Dat, staatsvormers, is 't, waarnaar gij streven meugt.
Of ge al een vorst verslaat, . . . verwin de kwade tochten
Die heerschen in 't gemoed en daar de keetnen wrochten
Waar 't menschedom onder lijdt. Verbeter dan de leer
En stel toch ware deugd in plaats van ijdele eer.

DANTON, (*ter zijde*).

Hij déclameert.

MARAT, (*ter zijde*).

Tartuuf!

ROBESPIERRE.

Het volk moet onderwezen.
Het licht voor iedereen, het licht moet ons genezen!
't Geweten zij gevormd, en dat een elk het voel':
't Geweten zonder God is niets en mist zijn doel.
O godsdienst, bondgenoot van al het goede op aarde,
Doordring de Republiek, schenk haar uw hemelwaarde!
Gij wekt den heldenaard, terwijl wie God verzaakt
Den dwingland tot een beul, den slaaf tot vleier maakt.

DANTON.

Welaan, 't is alles waar en niemand spreekt u tegen,
 Maar wanneer wordt dan toch het ideaal verkregen?
 De kinderen, nu ja, zij zullen, zijn zij groot,
 Genieten van den boom die zulke vruchten bood.

(Zich tot Robespierre wendend.)

Maar 't volk dat op ons wacht, zal vast zijn werk voltooien,
 En, is 't teleurgesteld, ons uit het venster gooien.

ROBESPIERRE, *oprijzend en zich tot Danton wendend.*

Ja, 'k weet het, zulke taal is dwaasheid in uw oor,
 Was wanklank ook voor hen, het Girondijnen-koor.

hij gaat weër zitten.

En toch zal deze taal steeds uit mijn mond weërklinken.
 Wacht mij, als Socrates, de giftkelk, ... 'k zal hem drinken.

DANTON, *(altijd staande).*

Men biedt hem u niet aan. — En wat zegt gij, Marat?

MARAT.

Welzoo, word 'k ook gehoord? o, Hoe bevreedt mij dat!
 Waanzinnige Marat, zal men aan u zich storen!
 Danton, de fierheid zelf, wil naar uw wartaal hooren.

(Robespierre aanzierende.)

Welaan, het zij dan zoo! Ik ben geen huichelaar,

(Danton aanzierende.)

Dat wete men. Nog meer, 'k ben ook geen redenaar
 Die phrases bouwt, maar 'k zeg: de vrijheid wordt verzwoegen,
 Als men wat ik begeer niet daadlijk op wil volgen.
 Die weg is de eenvoud zelf, een weg dien elk reeds weet,
 Die uit mijn werken blijkt voor elk die denker heet.

Een hoofd is noodig, één die 't heele land bewake.
 Noem hem dictator,... doch, de naam doet niets ter zake,
 Mits hij lictoren hebbe, een lijfwacht om zich heen,
 Die elken oproerling verdelgt bij 't nadertreên.
 Die machtige tribuun moet zelf door schrik regeeren,
 Opdat het kwade nooit met 't kwaad kan samenzweren.
 En zij een kogel, dien hij draag' aan 't voetgewricht
 't Beeld van gezag of straf, naar 't volgen van zijn plicht.
 — Met één slag breek ik dus al wat zij samenspannen
 En 'k spaar het kostbaar bloed van echte vrijheidsmannen.

DANTON (*tot Robespierre*).

Gek als altoos!

MARAT.

Had men 't verleden jaar gedaan,
 Voorzeker, 't bloedig spel waar niet zoo ver gegaan.
 Met honderd kon men toen den stroom der tochten stoppen,
 Thans vordert Frankrijk driemaal honderduizend koppen.

ROBESPIERRE.

Drie honderd duizend!

MARAT.

Neen, Danton, 'k vertrouwde op u.
 Ik hield u voor een man,... helaas, wat zijt gij nu?
 Het lage boeit u sterk, dies kunt ge mij niet volgen.
 In eigen grootheid waart gij steeds te zeer verzwolgen.
 De vleierij bederft al wat er in u gloeit.
 Goud, liefde en pralerij houdt immer u geboeid.
 Gij, als een Hannibal, treft eerst door kracht onze ooren,
 Gaat, na de zege, zelf door wat u streelt verloren.

ROBESPIERRE, *(ter zijde)*.

Hij is zoo gek nog niet.

MARAT.

'k Nam de lantaarn ter hand,
Maar 'k zag geen enkel mensch schoon 'k zocht naar elken
kant.

(Danton aanziende)

Geen zielengrootheid hier.

(Robespierre aanziende)

Dáár wordt geen moed gevonden.
Welnu, wat gij niet kunt, zal ik der aard verkonden.

(Hij staat op)

DANTON.

Maar zeg dan hoe ge 't wilt.

MARAT.

Nu hier geen koning leeft
Denkt menigeen dat hij genoeg verworven heeft.
Ik zie nog maar 't begin; ik weet dat velen dingen
Naar hooger, en met kracht zich-zelven opwaarts dringen.
Zij volgen 't oude zog, hun doel is 't eigen ik;
Zij meenen dat een elk zich naar hun wenken schikk'.
Zoo moet de omwenteling zich tot hun kring beperken.
— Denkt gij, Danton, dat ik zoo ijdel voort zal werken?
Was 'k gister vriend van 't volk, ik wil 't ook heden zijn,
Zijn strijd was ook mijn strijd, zijn lijden ook het mijn.
Is dan de omwentling slechts verandering van heeren?
Neen, alles moet hervormd. Alleen door om te keeren
Wekt 't ijzer van den ploeg den grond tot vruchtbaarheid!
Omlaag gij, die hier zwelgt; omhoog gij, die hier lijdt!

De ellend verheffe zich, vernietige de rijken!
 Nu zullen de armen eens brutaal in 't ronde kijken.
 O heerlijk, zoet genot, men slurpe er langzaam van,
 't Is 't eenig wat na 't leed ons nog verfrisschen kan.
 Hoe heerlijk als een ras, dat, bogend op zijn snoodheid,
 Ons haast vernietigde door 't wicht van al zijn grootheid,
 Nu rustloos handenwringt en haast verstijft van schrik
 De tijd der wrake is daar! . . . o Heerlijk oogenblik!

DANTON.

Neen, vrij moet ieder zijn! De vrijheid duldt geen spotten.
 Den hoed af, rijkaards, ja, maar ook u, sans-culotten
 De wet zij onze heer, geen rijkaard, jonker, held,
 In 't kort geen enkel mensch, die andren wetten stelt.
 Het menschelijke recht is eenig en voor allen.
 Ik zie geen onderscheid in rang of in getallen.
 Hij stond als mensch weêr op, de jonker van voorheen,
 Hij burger toch als wij. Het volk is iedereen.

MARAT.

Ach, niets begrijpt ge er van.

DANTON, *opstuiwend*.

'k Behoor niet tot die knappen,
 Maar één ding wil ik toch: de tirannij vertrappen!
 Zij naadre van de hoogte of van de laagte, ik ruk
 Haar 't masker van 't gelaat en rust niet voor zij bukk'!

MARAT.

Ga vrij uw gang en vlei bij beurten; arme en rijke.
 Thans wordt het tijd dat eens uw zin voor grootheid blijke!
 Danton is dus de man die haar herstellen zal!
 Word vrij aristokraat, maar . . . denk aan eigen val!

Hij gaat Danton voorbij.

- 't Gepeupel, ja dat volk zal zonder u wel leven!
 — Gij vroegt het middel mij, ik heb 't u voorgeschreven.

DANTON.

Een prachtig middel!

MARAT.

Ja, daarin alleen zie 'k baat.
 Sticht een dictatorschap, 't is morgen licht te laat.
 Het oppermachtig volk zal zelf het onrecht wreken
 En, dat bezweer ik u, als rag zijn ketens breken.

Hij loopt heen en weder.

DANTON tot Marat.

De koorts spreekt uit uw blik als uit uw schorre keel.
 Vervolgingszucht bezielt, vermeestert u geheel.
 In 't onderaardsch gewelf bleeft gij zoo lang verscholen,
 Dat ge in de vrije lucht niets ziet als kerkerholen.
 Neem rust, Marat, neem rust na gij nog rusten kunt,
 Daar de conventie u zoo gaarn de ruste gunt.

MARAT.

Wel, hartlijk, hartlijk dank! Toch volg ik niet uw wenken.
 Ik ben zoo krank nog niet als gij en andren denken.
 Wacht af, gij zult eens zien hoe dit armzalig lijf
 Nog menig masker breekt, nog menig schurk verdrijft.

Hij staat op.

Gewis, ik heb drie jaar geleefd in moordspelonken,
 Gelijk de nachtuil, steeds in duisternis verzonken,
 Maar juist dat is mijn trots, dáár heb ik 't zwaard gewet,
 Den dwingland wederstaan, gestaafd het volksverzet.

Dát zou de vrucht dan zijn van al mijn ijvrig wroeten?
 Niet waar, ik zelf, ik zou voor andrer snoodheid boeten?
 »Die man uit 't kerkerhol is een bloeddorstig dier.
 Hij heeft het oog des uils, den dorst van een vampier."
 »Eerzuchtig," schreeuwt een aâr, en het zachtmoedigst wezen
 Wil toch in mijn gelaat den trek des waanzins lezen.

Hij zet zich aan de tafel.

Eerzuchtig, ik? Waarom? Wat heb ik noodig toch?

Hij wijst in het rond.

Kon Phocion misschien met minder toe dan nog?
 Ik, gek? Welzeker, maar 'k schreef meer dan twintig boeken.
 Of ik geleerde ben?... laat vrij men 't onderzoeken.
 En nu bloeddorstig? Ik? 'k Was als een lam zoo zacht.
 Die mij gekend heeft, weet hoe 'k wreedheid heb veracht.
 Welk steenen hart zou zich op menschlijkheid beroemen
 En 't gansche vaderland tot éénen grafkuil doemen?
 Als men tot ieders heil wat offers brengen moet,
 Kan men dan schacheren om enkele druppels bloed?

Hij loopt opgewonden op en neder.

En spreek dan toch, waartoe dient ons de guillotine?
 Biron leeft nog! Waarom? En waarom leeft Custine?

DANTON.

Twee generalen!

MARAT.

Ja, twee Dumourriez!.... Waarom
 Leeft nog één Koningskind?

DANTON.

Gij wilt zelfs vrouwen....

MARAT.

Kom,

Wat ons weërstaat geslacht! 't Schavot heeft ook zijn rechten,
Vergniaud valle, ook Brissot,... zóó moet men hen bevechten.

DANTON.

Vertegenwoordigers!

MARAT.

Die oproerlingen zijn!

'k Verzeker u, geen rust vóór heel die bend verdwijn!
Had men gehoord, men had geen Barbaroux te vreezen,
Die ginds ons verontrust. O wilde men slechts lezen
Wat ik geschreven heb! -- Men denkt mij ziekelijk, af-
Gemat, maar wacht een poos, nog lig ik niet in 't graf!
U houd ik in het oog, Danton, 'k zag u verslauwen.
Ja, vriend van Dumourriez, die aarzling zal u rouwen.
Ik weet niet welke God uw arm ontwapend heeft,
Maar 'k zag dat bij 't alarm Achilles heeft gebeeft.
Inschiklijk vijand die, met schijnbaar ruwe vormen,
Den Girondijn nog spaart, waar hij hem moest bestormen;
De zege was aan u.... gij bloosdet bij uw werk!
Die bloempjes af te slaan, niet waar, dat was te sterk?
Is de edelmoedigheid een schooner spel voor velen,
't Blijkt zeer gevaarlijk soms voor hen die medespelen.

Hij gaat bij den schoorsteen zitten.

DANTON, *(die hem met de armen over de borst gekruist, heeft aangehoord).*

Vervloekt! Doe wat ge wilt, ik wacht u rustig af.
Wie mij wil straffen zorg' dat ik hem zelf niet straf.
Nog is mijn naam Danton. — Aanschouw deez' forsche
vuisten,
Ze pletteren een troon, 't volk houden ze in hun knuisten.

Geloof ge mij soms zwak? Één woord, en ik vertreed
 U als een wriemlend dier, zoowaar Danton ik heet.
 Deez' kloeke kop staat nog en rust op ijzren schoulers,
 De omwentling ziet in mij den sterkste der behouders.
 Zoek eerst of hier of daar gij een Danton hervindt,
 Zoo niet, zie goed mij aan, vóór gij met mij begint.....
 Maar Frankrijk zij geen perk van hongerige beesten;
 Geef eindlijk toch aan 't volk wat minder woeste feesten.
 De menschlijkheid verdwijnt, omsluiert zich het hoofd.
 De wraakzucht heeft haar recht, en mag niet uitgedoofd,
 Maar eenmaal zwijge toch haar oorverdoovend gillen.
 Waar men 't schavot vereert, moet al wat voelt verkillen.
 'k Vind hooger eer, meer troost in mijn ellendig lot
 Waar ik het offer wel, geen beul ben op 't schavot.

MARAT.

Dat staat u immers vrij!

ROBESPIERRE, *opstaande.*

Wilt toch dat twisten staken!

De patriot zij kalm en moet den hartstocht laken.

DANTON.

Wat duivel, ik spreek luid, 'k haat uw voorzichtigheid.

Hij zet zich in Marats fauteuil.

'k Houd niet van hem die kalm zijn eigen weg bereidt.

MARAT, (*Robespierre verwijtend aanzierende.*)

Wie zwijgt is knap, wacht af en weet bijtijds te kiezen,
 Zoo kan hij winnen dáár waar anderen verliezen.

ROBESPIERRE.

Ik zoek geen winst, Marat. Ik zal, zoodra het moet,
 Nog luider spreken ginds, Danton, dan gij hier doet.

Het algemeen belang moet alles overwegen.

En vraagt gij naar mijn woord, waarom het u verzwegen?

'k Zie twee partijen, bei noodlottig voor den staat,

Daar de een door woest geweld, de aár door verzwakking
schaadt.

DANTON.

Een Cromwel lacht u toe!

ROBESPIERRE.

Hun ongebonden vrijheid

Gelijkt op een bachant, die giert in woeste blijheid.

Ik heb het volk zoo lief, ... het volk behoort de macht,

Maar slechts door plichtbesef hervindt dat volk zijn kracht.

Toewijding is het al, dus weg met eigen lusten!

Zij voer' door branding heen naar de altijd zeeke kusten.

Ach, wanneer komt de dag dat allen broeders zijn?

Zoo lang de vrees voor 't kwaad, niet van deze aard verdwijn,

Zoo lang is nog, helaas, 't schavot niet overbodig.

De brave gruwet er van, maar heeft dat wapen noodig.

Hij voert een schrikbewind ter wille van de deugd;

Hij, nimmer zwak, straft wel, maar zonder haat of vreugd.

DANTON, *(staande)*.

Jawel, de idylle wordt al moordend aangeheven.

Hij maakt een beweging als het mes der guillotine.

De brave beul zal tot aan 't eind nog lessen geven.

ROBESPIERRE.

Ja, in September ging het anders toe, niet waar?

Toch had men beulen toen en het schavot stond klaar.

(Hij gaat naar Marat over.)

DANTON.

September... groote goôn, wel zijt gij gerechtvaardigd!
 'k Heb Robespierre toen, ja hem zelfs verontwaardigd.
 Wijl men een man, die niet van haat of hoogmoed weet,
 Zoo smadelijk ontvangt, zijn taal met voeten treedt,
 Wijl wijze politiek geen steunpunt hier kan vinden,
 Men slechts door hersenschim of haat zich op wil winden,
 Zeg ik u dan vaarwel. — In 't midden van den strijd
 Is licht geen strijder ooit die niet zich-zelf misleidd.
 Ben ik te ver gegaan, toch zal historie melden:
 »Danton, hij 't meest geducht van alle vrijheidshelden,
 Hij frisch gelijk de leeuw, is menschlijk toch van aard,
 Daar hij slechts in den strijd zijn vijanden niet spaart.»
 (Af.)

VII.

MARAT. ROBESPIERRE.

ROBESPIERRE, (*Danton met ùe oogen volgend*).

Hoogmoedig! Bandeloos!

MARAT (*opstaande*).

Welnu, zijn hoofd of 't mijne!
 't Geldt ons of hem! Pas op, dat hij het eerst verdwijne!

ROBESPIERRE.

Wij zullen zien.

MARAT.

Tref hem, maar klop bij mij eerst aan.
 Al houd ik niet van u, wij kunnen ons verstaan.
 'k Ga liever nog met u, al is uw geest beneveld,
 Dan met dien deserteur die thans van zachtheid prevelt.

ROBESPIERRE.

Genoeg!

Links af.

VIII.

MARAT *alleen, gezeten.*

Schijnheilige! Roemzuchtig kinderbrein!

Betwist ge elkaâr het kamp van den republikein?

Komt, maskers af! Ten strijd, tot een van hen moet zwichten!

'k Zal op uw bouwval dan mijn eigen sterkte stichten.

— Pijgmeeën van den staat, die zelf uw grafkuil delft,

Die bang zijt voor uw werk, teruggewijkt ter helft.

(Oprijzend)

Vooruit en steeds vooruit! de groote heeren loopen,

Dan komen voor het volk de beste plaatsen open.

Vooruit! — Elk privilege is slechts een zachte stoel

Waar de ijdele burgerij gaat slapen zonder doel.

Weg met den burger! 't Volk kome ijlings aangevlogen,

Want ook de parvenu gaat weér op grootheid bogen.

De burgerij bestreed den vorst, en is geslaagd,

Nu wordt zij op haar beurt te trotsch en wordt verjaagd!

Thans ziet men 't eindlijk in, kijkt angstig om zich henen.

Mij is die dubbele slag reeds voor den geest verschenen

Van d'eersten dag af aan. Niets wat mij siddren doet.

'k Ga zonder zorg mijn weg den vijand te gemoet.

Ik koos een vast systeem en volg mijn eigen wetten.

Zoo schreed ik steeds vooruit. Wie zal zich nog verzetten?

Ik grijp 't gezag voor goed. — Wat duizelend verschiet!

Dit 's monseigneur d'Artois, uw leerling dien gij ziet.

Hij, needrig chirurgijn, geduld nauw in de stallen,

Heft thans den nek omhoog, deed koningen zelfs vallen.

En zij die lachten om wat in zijn schriften staat,
Zij siddren thans zoodra zijn pen aan 't krassen gaat.

Hij vertoont zijn pen.

Zie hier mijn schepter, ja!

Rondziende.

't Paleis kan mij behagen.

Hij wijst naar de dagbladen.

En gij, mijn troepen, hebt de vijanden verslagen.

Hij kijkt uit het venster.

Die straat is mijn gebied. Bij 't rijzen van de zon
Leest iedereen het blad waarmeê 'k hun harten won.
De wind gaat over 't graan en alle halmen beven.
Zoo siddren bij mijn woord zij die op 't aardrijk leven.

Hij kijkt naar de straat en strekt de armen uit het venster.

't Gepeupel heeft mij lief. Wie u lafhartig vlei,
Wien gij bewierookt soms, mij hebt gij lief, ... slechts mij!
Gij voelt dat mijn geloof van zelf mij u doet naadren
En dat uw tochten ook steeds woelen in deze aadren.

Hij komt naar den voorgrond.

Gepeupel, 'k blijf uw vriend, ik duld het nimmermeer
Dat een zich hooger stelt; de laagste is aller heer!
Zie hier uw Attila, uw redder, démokraten!
Hij veegt de wereld schoon, en velt de aristokraten!
Ha, rustig ga ik voort, neem vuur en zwaard ter hand,
Ga de Barbaren voor naar 't grootsch Romeinen-land.
Wie, wie weerstaat toch mij?

Hij grijpt naar zijn borst.

Ach God! ... wat moet ik lijden:

Wie zal mij van het gift dat in mij woelt bevrijden?

De dood zoekt rond naar 't hart. O, als mijn vijand wist
 Hoe 't martelend venijn door al mijn adren gist!
 Wat zouden zij verrukt van helschen wellust blaken!
 Reeds juichen zij bij 't zien der loodkleur op mijn kaken.
 Maar neen, ik wil dat niet! 'k Bestrijd de felste smart,
 'k Zal zien of wilskracht niet zelfs helse pijnen tart.

Beweging van pijn.

Ik veins vergeefs — het zweet beparelt heel mijn wezen.
 Danton heeft op 't gelaat mijn binnenste doorlezen.

Hij valt op een fauteuil neder.

Er leeft nog veel te veel van dat gehaat gebroed.
 O dood, gun me eerst hun hoofd voor dat ik sterven moet.
 Als gij mij nog wat spaart zal 'k u vergoeding geven,
 Er moeten voor mijn dood nog velen, velen sneven.
 Aan 't werk dan! Ik heb haast... vóór 'k zelf verzink in 't niet...
 Maak ik den tijd ten nut die mij nog overschiet.

*Hij gaat naar de rechterzijde en geeft aan een drukkersgezel,
 die binnenkomt, de proeven.*

Men breng de proef terug na goed te corrigeeren.

Aan een anderen.

Voor de advertentie.

aan binnenkomende vrouwen.

Hoor, men moet dit adresseeren

Aan 't comité (Ze gaan heen.)

(Tegen Lourent Bosse, zijn knecht, die binnenkomt.)

Nu gauw, bezoek het tribunaal,
 Breng daar een paar dozijn van 't afgedrukt journaal.
 Vraag naar het lot van hen die daar staan aangewezen.

Hij geeft hem een brief.

Ga dan naar de commune en laat dit schrijven lezen.
Ik wacht op antwoord. Snel! Neen toch, ik heb nog wat
Voor de conventie, . . . dit.

IX.

MARAT, ALBERTINE, (*uit de badkamer komend.*)

ALBERTINE

Gereed is thans het bad.

MARAT.

O bluschte 't slechts mijn brand, gaf het mij kalmte weder!
Heb dank. (*Hij neemt een pen van de tafel.*)

Ga gij met mij, gij, mijn getrouwe veder!

Hij gaat, door Albertine gesteund, naar de badzaal en sluit de gordijnen.

X.

MARAT *in het bad*, ALBERTINE, *daarna* CHARLOTTE.

DE CONCIERGE, *aan den voet van den trap.*

Waar gaat gij, burgeres? Er is belet.

ALBERTINE.

Wie daar?

(*Tot Charlotte.*)

Verwijder u!

CHARLOTTE.

Hier woont burger Marat, niet waar?

ALBERTINE.

Hij ziet geen mensch, ga heen!

CHARLOTTE.

Ik moet hem dringend spreken.

ALBERTINE.

Onmogelijk!

CHARLOTTE.

Zeg hem dat ik ben uitgeweken
 Uit Caen. De tijding, die ik breng, heeft groot gewicht.
 De Girondijn heerscht daar. 'k Weet al wat men verricht.
 O dringend is 't!

ALBERTINE.

Zeg 't mij... Gerust!... ik ben zijn vrouwe.

CHARLOTTE.

Zijn vrouw! (*ter zijde.*) Kan 't mogelijk zijn dat iemand hem
 vertrouwe?!

Een oogenblik stilte. De vrouwen kijken elkaár aan.

ALBERTINE, *ter zijde.*

Zij schijnt onthutst, waarom? Neen, ik vertrouw haar niet.

CHARLOTTE, *ter zijde.*

Zijn vrouw!

ALBERTINE, *ter zijde.*

Men zegt, dat men weér oproerlingen ziet...
 Vertrek! (*Charlotte wil gaan.*)

MARAT, *achter de gordijnen.*

Voer haar tot mij!

ALBERTINE.

Marat!

MARAT.

'k Zeg: laat haar komen!

(Tot Charlotte.)

Treed nader, burgeres!

CHARLOTTE *ter zijde, de gordijn naderend.*

O God, wat doet mij schroomen?
Het duizelt mij in 't hoofd. Waar ben ik?

MARAT.

Schreeft ge mij?

CHARLOTTE.

Ja!

MARAT.

En... heb toch geen vrees, verhef uw stem, spreek vrij!
Wat weet ge?

CHARLOTTE.

Ik kan 't geheim slechts u-alleen verklaren.

MARAT.

Ga, Albertine, ga!

XI.

CHARLOTTE, MARAT, *(in het bad).*

CHARLOTTE, *ter zijde.*

Wil, zwoegend hart, bedaren. . .
Het oogenblik is daar. . . Kon ik hem zien!

Ze deinst terug.

O God,

Afschuwelijk!

MARAT.

Welnu? Gij komt van Caen? En rot
De Girondijn daar saam?

CHARLOTTE, *tegen den wand leunend.*

Men zal u weêrstand bieden.

Hun leger trekt reeds op.

MARAT.

Hoe groot?

CHARLOTTE.

Tien duizend lieden.

MARAT.

Welnu, ik wacht hen af. Wij hebben kruit en lood,
En wie gevangen wordt vindt op 't schavot den dood.

CHARLOTTE, *ter zijde, terwijl zij de hand op
de borst legt en het mes grijpt.*

O Judith's God, sta bij!

MARAT.

Wacht even; ik wil schrijven.

Noem mij de schurken op.

CHARLOTTE, *ter zijde.*

Zijn stem doet mij verstijven.

MARAT.

Welnu, noem allen op.

CHARLOTTE.

Men telt er achttien.

MARAT.

En...

Hun namen?

CHARLOTTE.

Eerst Buzot, Louvet, voorts Barbaroux.

MARAT, *herhalend wat hij schrijft.*

Juist... Barbaroux... Ga door... Spijs voor de guillotine!

CHARLOTTE, *die het mes getrokken heeft bij het noemen van Barbaroux, vliegt naar de badkamer en treft Marat in het hart.*

Zoo sterf dan, schurk!

MARAT.

Moord! Moord!... Getroffen!... Albertine!

XII.

De vorigen, ALBERTINE.

ALBERTINE.

Wat hoor ik!... Een moordnares!

(De letterzelters en vrouwen komen van de rechterzijde aanvliegen.)

Moord. Moord! Daar staat zij... Dáár!

Zij is het!

Met de eene hand steunt zij het hoofd van Marat en met de andere wijst zij naar Charlotte, die onbewegelijk staan blijft. Twee mannen werpen zich op Charlotte, terwijl anderen uit het venster om hulp roepen.

WERKVOLK EN VROUWEN.

Moord! O moord!

(Aanstormende voorbijgangers komen in menigte ter linkerzijde op.)

ALLEN.

Zij is het! Weg met haar?



VIJFDE BEDRIJF.

17 Juli 1793. De gevangenis. Ter rechterzijde een tafel.
Ter linker de poort.

I.

CHARLOTTE, DE CIPIER.

Charlotte zit voor de tafel geheel in gedachten verzonken.

DE CIPIER, binnenkomend.

Ik ben om uwentwil van 't comité gekomen.

CHARLOTTE.

Heb dank! Staat men het toe? Spreek, wat hebt gij vernomen?

DE CIPIER.

Ik weet nog niet. Weldra deelt men 't besluit u mee.

II.

CHARLOTTE, DANTON, DE CIPIER.

DANTON *in de poort, tot den cipier.*

Dien me aan. Ik ben Danton, lid van het comité
voor 't algemeene nut.

De cipier nadert Charlotte, spreekt haar fluisterend toe, en wijst naar Danton. Charlotte staat verschrift op. De cipier komt naar Danton terug.

DANTON *tot den Cipier.*

Laat mij! (Cipier af.)

III.

CHARLOTTE, DANTON.

DANTON, *bij de deur staande en Charlotte aanziende.*

Ziedaar de schoone!

CHARLOTTE.

Danton!... Welk vreemd gelaat!

DANTON.

Dat 'k u mijn eerbied toone

 U, jeugdige heldin van 't echt Romeinsche bloed.

CHARLOTTE.

Staat hij daar, de tribuun, die 't menschdom siddren doet?

DANTON.

Heeft dan die teedre hand den Brutus-dolk getogen?

CHARLOTTE.

Hij wekte door zijn stem de burgeroorelogen!

DANTON, *zich tot Charlotte wendend.*

Gij vraagt ons om een gunst.

CHARLOTTE, *twee brieven van de tafel nemend, die zij aan Danton
overhandigt.*

Sta mij dit enkle toe,

Dat men deez' brieven zende Een is voor Barbaroux
En de andere is gericht aan mijn bejaarde tante.
Men leez',... geen enkele vriend, geen enkele verwante
Heeft deel aan wat ik deed. Ik stond geheel alleen.

DANTON,

Ik neem die taak op mij; ik zelf, ik zend ze er heen.
 Ik was ter richtplaats. O, uw taal mocht ik daar hooren.
 Vergeef mij, zoo ik u nog in dit uur kom storen,
 Maar 'k voelde een aandrift om mijn hulde u aan te biën,
 Want nimmer heb ik zooveel waardigheid gezien.
 Wellicht, het kon toch zijn, wilt ge ook mij kennen leeren...
 In 't kort, gij ziet mij hier. Mocht gij nog iets begeeren,
 Spreek vrij, en als ik kan, zult gij bevredigd zijn.

CHARLOTTE.

Zeer gaarne. O zeg mij dan, waar is de Girondijn?
 Verwint zijn leger reeds?

DANTON.

Waarom juist dit te vragen?

CHARLOTTE.

Nu spreek, ik heb uw woord.

DANTON.

Uw vrienden zijn verslagen.
 Ik wenschte, dat ik u iets beters melden kon.
 Het leger werd vernield niet verre van Vernon.

CHARLOTTE.

O God! Maar toch, niet waar, zij kunnen 't hoofd weêr heffen?

DANTON.

Wie zelf vernietigd is, hoe zal die andren treffen?

CHARLOTTE, *na eenig zwijgen.*

Danton, nog slechts één woord. De daad door mij verricht,
 Hoe werkt die op het volk?

(Men hoort juichtonen.)

DANTON.

Hoor toe!... het volksgericht!

CHARLOTTE.

Welnu?

DANTON.

Hun god Marat geldt deze apothéose.
Helaas! door uwe daad verhieft gij zelf den boze.

CHARLOTTE.

Maar heb ik dan vergeefs een medemensch vernield?

DANTON.

Hef vrij het hoofd omhoog waar geestdrift u bezielt!
't Hart sprak, de hand voerde uit; heeft u dat hart bedrogen...
Alleen wie edel denkt heeft zulk een doel voor oogen.
Ach, zuiver blijft geen mensch, het bloed kleeft aan de daad
Van elk die geestkracht heeft, dies immer verder gaat.

DE CIPIER *tot Charlotte.*

't Is tijd. Men wacht.

CHARLOTTE.

Welaan, ik ben gereed te sterven.

DANTON, *zeer aangedaan en den cipier een teeken gevend om te wachten.*

Helaas, nu reeds! Mijn God, mag zij slechts dát verwerven!
Zoo jong! zoo edel, schoon,... een zoo gevoelig hart!

CHARLOTTE.

Bewaar voor anderen, voor lijders uwe smart.

Ik wensch den dood,... de dood alleen kan ruste geven.

Ik blijf een moordnares, zoo lang ik blijf in 't leven!

DANTON.

Het zij zoo, eedle maagd! Geef ons het voorbeeld dan,
Dat wie te dooden weet, den dood ook wachten kan!

CHARLOTTE, *opstaande.*

Danton, men zeide mij — men heeft mij niet bedrogen —
Dat gij geweldig zijt, ... doch, in uw hart be wo gen,
Toch naar het eedle streeft. Dit treffend oogenblik,
Dit onderhoud, mijn vriend, dit offer zegen ik
Wanneer mijn invloed u doet keeren in u zelve,
En wat daar heerlijk bloeit geen onkruid moog bedelven.
Zoo wordt ge een groot genie, een zegen voor den Staat,
In plaats dat door uw kracht, gij zelf verloren gaat.

DE CIPIER, *achter aan de deur.*

Men wacht!

IV.

De vorigen. MEVR. DE BRETTEVILLE.

*(Achter den Cipier is Mevr. de Bretteville binnengedrongen. Danton,
door de woorden van den Cipier verschrikt omziende, ziet Mevr. de
Bretteville al snikkende naderen).*

MEVR. DE BRETTEVILLE.

O God, nog niet!

CHARLOTTE, *ontsteld.*

Gij hier... ach, arme vrouwe!

Zij vallen in elkanders armen.

*(De Cipier kijkt Danton vragend aan; Danton wenkt hem zich te
verwijderen).*

Hier ben ik zondares, ik schond bij u mijn trouwe!

Danton biedt Mevr. de Bretteville een zetel aan.

MEVR. DE BRETTEVILLE.

Wie is die man? . . . (*de handen voor 't gelaat houdende.*)

O God... die ruwe blik! . . . Ik gruw!

Danton!

DANTON.

Vrees niets mevrouw. Danton verlaat u nu.

Tot Charlotte.

Grootmoedige heldin, uw naam zal men verhoogen!

Hij grijpt met innigheid Charlottes hand en vertrekt.

CHARLOTTE kijkt Mevr. de Bretteville meewarig aan.

En gij, die ik bedroog, staat werk'lijk voor mijne oogen?

Na haar lang aangestaard te hebben.

Maar 't vaderland gebod, . . . toen pleegde ik dit bedrog,
'k Moog' schuldig zijn, . . . heldin, bij God dát blijf ik toch!

Op zachter toon.

'k Verschoonde niet mij zelf, hoe kon ik u verschoonen?

MEVR. DE BRETTEVILLE, *steeds zittende, ernstig en zwak van toon.*

En . . . zult ge straks voor God u nog hoogmoedig toonen?

(Charlotte buigt het hoofd en houdt de handen voor 't gelaat.)

Gij hebt, door valschen waan, de menschlijkheid verstoord,
Het vonnis wat u treft is wel rechtvaardig!

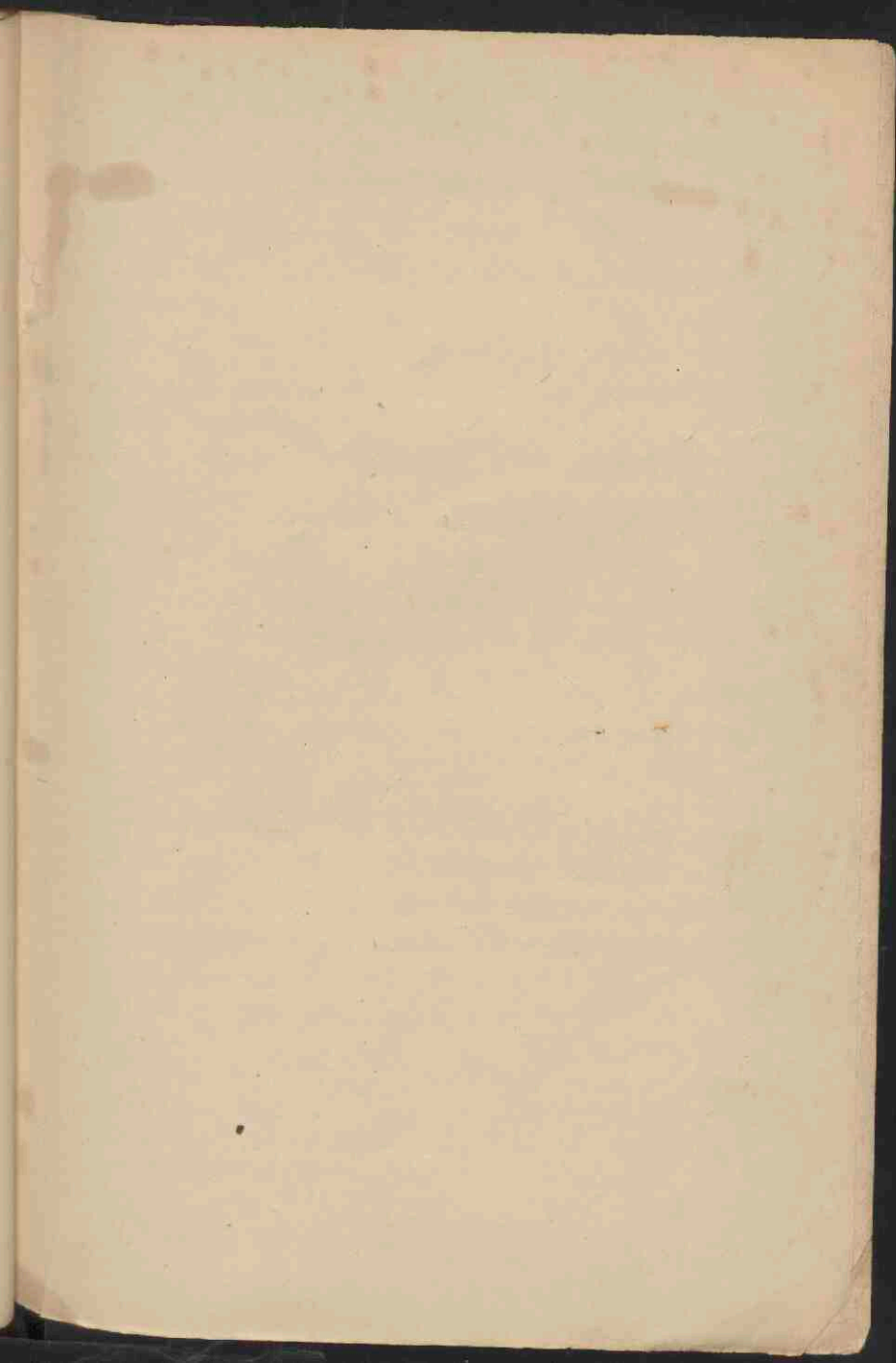
CHARLOTTE, *gedempt.*

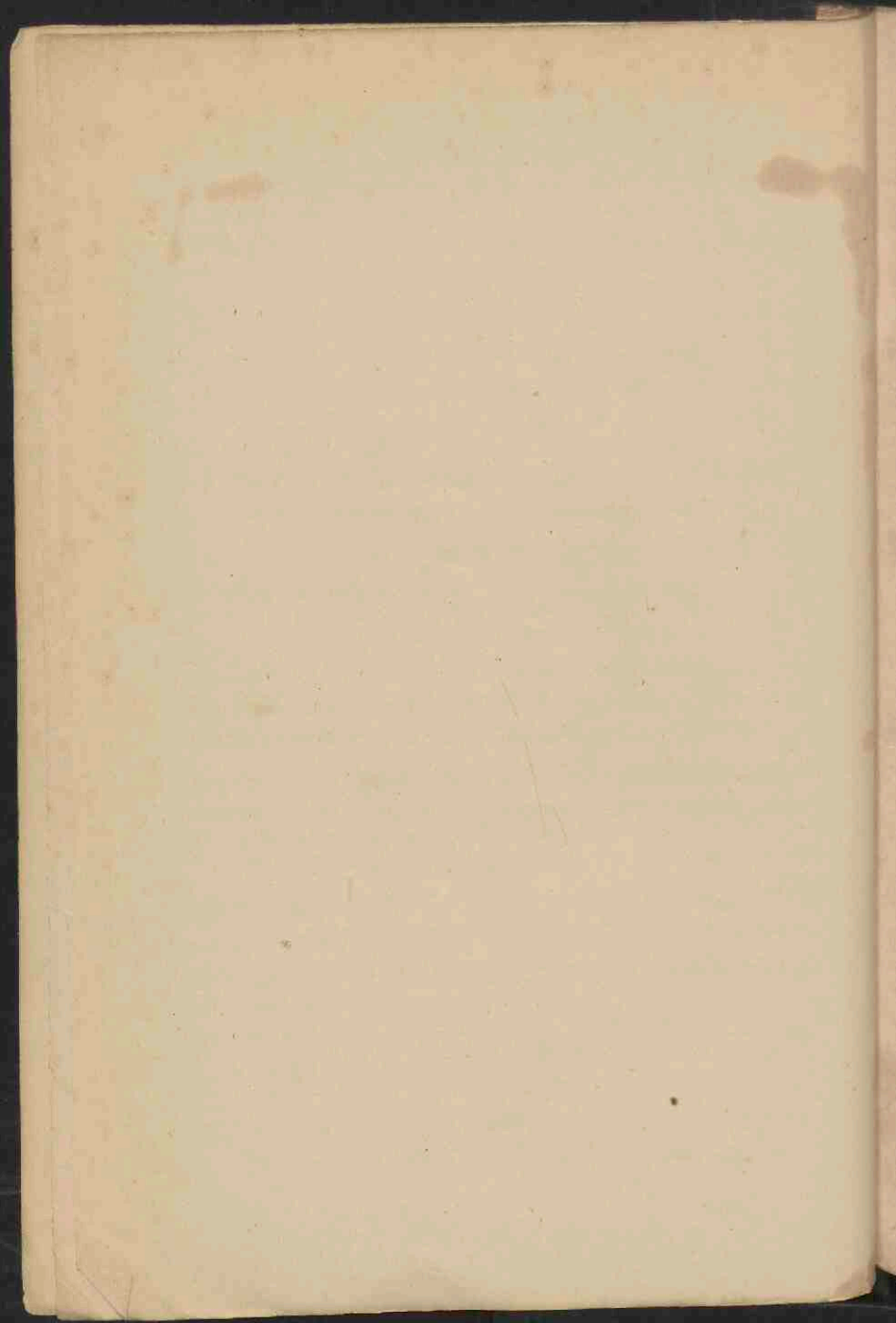
Moord!!

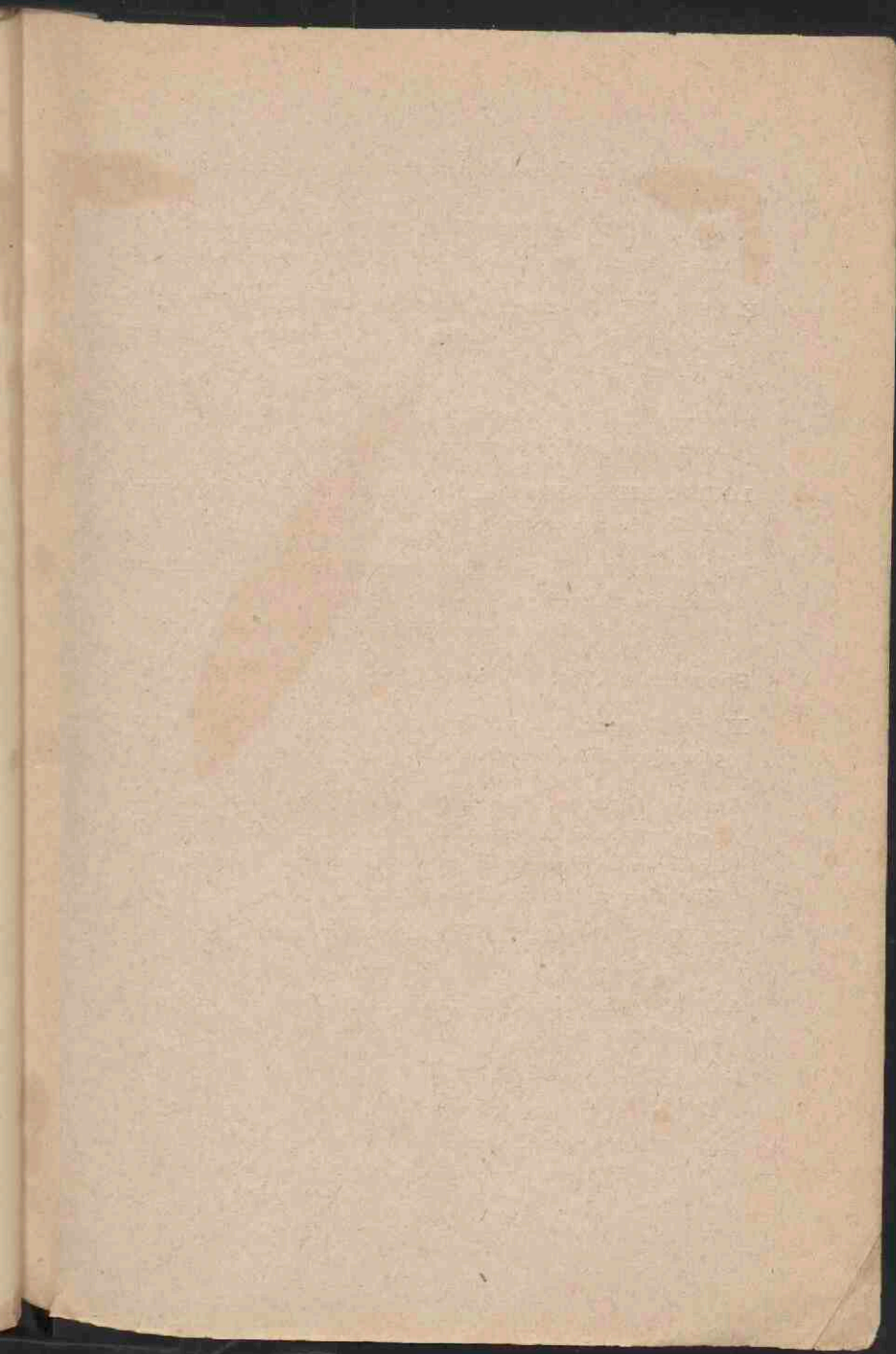
MEVR. DE BRETTEVILLE.

Ja moord, . . . en welk een moord? Om 't moorden te beletten,

Mag dan een zwakke vrouw zich op Gods zetel zetten?







Bij de Uitgevers dezes is mede verschenen:

P. GIACOMETTI, **Judith**, Drama in 5 bedrijven, voor het Nederlandsch tooneel bewerkt door Lambert le Bègues. *f* 0.50.

E. LEGOUVÉ, **De twee Koninginnen van Frankrijk**, Drama in 5 bedrijven, voor het Nederlandsch tooneel bewerkt door Lambert le Bègues. *f* 0.50.

————— **Medea**, Treurspel in 3 bedrijven, voor het Nederlandsch tooneel bewerkt door Floris van Westervoort. *f* 0.60.

LOUIS SCHENK, **Michael Kohlhaas**, Drama in 6 tafereelen, voor het Nederlandsch tooneel bewerkt door Lambert le Bègues.

TH. J. P. BEGUIN, **Godfried van Bolioen**, Lyriesch-dramatisch gedicht in 3 afdeelingen.

Beide laatste werkjes in 1 deeltje *f* 1.—.

Speculanten, Tooneelspel in 5 bedrijven, door EEN MAKELAAR. *f* 1.—.

Marie Jeanne, de vrouw uit de volksklasse, Tooneelspel in 5 bedrijven (*Tweede druk*). *f* 0.60.

Anna's Geheim, Tooneelspel in 1 bedrijf, door JOH. GRAM. (*Geschreven voor, en gespeeld op de Gala-Voorstelling, H.H. M.M. den Koning en de Koningin, bij gelegenheid van hun huwelijk, in den Kon-Schauburg te 's Gravenhage aangeboden*). *f* 0.50.

FRANÇOIS COPPÉE, **De Werkstaking**, vertaald door J. L. Wertheim. *f* 0.40.

A FRANÇOIS COPPÉE. Poësie de feu J. L. Wertheim, dite par Madelle J. de Groot. *f* 0.10.

J. H. L'ARRONGE, **Dokter Klaus**, Blijspel in 5 bedrijven, vertaald door J. H. Rössing. *f* 0.90.

Het gestolen kind, Dramatische Schets naar aanleiding van *Raoul de Navarys L'enfant volé*, door W. M. TERWOGT. *f* 0.40.

